

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Intelektuální kruh Philipa Sidneyho (se zaměřením na
korespondenční síť, kontinentální vazby a české prostředí)**

Bc. Nicole Smolíková

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Evropská kulturní studia

Diplomová práce

**Intelektuální kruh Philipa Sidneyho (se zaměřením na
korespondenční sítě, kontinentální vazby a české prostředí)**

Bc. Nicole Smolíková

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Kastnerová Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2022

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí práce PhDr. Martině Kastnerové Ph.D. za odborný dohled, zapůjčení knih a vstřícný přístup.

Obsah

1. Úvod.....	2
2. Korespondence jako komunikační prostředek	5
2.1 Formální aspekty dopisů.....	7
2.2 Obsahové aspekty dopisů	8
2.3 Kolekce Sidneyhových dopisů	10
3. Fenomén cestování.....	12
3.1 Sidneyho kavalírská cesta na kontinent.....	15
4. Intelektuální kruhy	16
4.1 Intelektuální síť Philipa Sidneyho	19
5. Hubert Languet.....	20
6. Chronologicko-geografické členění	27
6.1 Německé kontakty	27
6.2 Vídeňské kontakty	29
6.3 Uherské kontakty.....	32
6.4 Italské kontakty.....	33
6.5 České kontakty	35
7. Nábožensko-politické kontakty.....	38
7.1 Protestantské prostředí.....	38
7.2 Katolické prostředí	50
8. Kontakty z přírodovědného prostředí.....	53
9. Závěr.....	58
10. Seznam použité literatury.....	62
11. Resumé.....	67

1. Úvod

Tato práce si klade za cíl analyzovat kontinentální kontakty tvořící intelektuální kruh Philipa Sidneyho na základě tematického a geografického členění. Kruh přátel byl klíčovým společenským prvkem pro všechny intelektuály, diplomaty, literáty a další osoby z intelektuálních sfér 16. století. Ve své práci se zaměřím na oblasti, ve kterých byly pro Sidneyho tyto vazby prospěšné. Hlavním primárním zdrojem, ze kterého budu čerpat informace o jednotlivých osobách, je Sidneyho korespondence.

Philip Sidney (1554-1586) jako ikona anglické literatury je často skloňovaným jménem mezi badateli zabývajícími se kulturou 16. stoletím v Anglii. Jedním z důvodů této popularity je Sidneyho prvenství v anglicky psaných dílech (sbírka sonetů *Astrofel a Stella* a román *Arkádie*) nebo i jeho jedinečný životní příběh. Jako mladý sedmnáctiletý šlechtic dostal možnost se vydat na studijní neboli kavalírskou cestu do Evropy, kde se setkal s vlivnými intelektuály působícími na dvoře Maxmiliána II., císaře Svaté říše římské, a navíc v době, kdy podobné cesty nebyly u mladých šlechticů alžbětinského dvora ještě zcela běžné. Jde tedy o fenomén reflektující formování mladého intelektuála narozeného v 16. století na britských ostrovech a cestujícího na kontinent v době náboženských konfliktů, kde vládne císař velké evropské říši, která je však složena z několika od sebe se lišících zemí, častokrát se šlechtou s autonomním postavením. Mimo zmíněné může za zájem, který Sidneyho cesta vzbuzuje, bezpochyby i množství dochovaných dopisů, které budou hlavním zdrojem pro analýzu v této práci. Přestože nepatří mezi nejpočetnější sbírku, díky pestrému obsahu a osobám, se kterými si Sidney dopisoval, jsou bezpochyby velmi cenné.

Philip Sidney bude v této diplomové práci klíčovou osobou, na které se pokusím ukázat jednotlivé aspekty, které byly pro fungování intelektuálních kruhů určující. Práci rozdělím na dvě přibližně stejně dlouhé části, kdy první bude věnovaná historickému kontextu třech hlavních aspektů, kultury dopisování, fenoménu cestování a intelektuálním kruhům, druhá část se zaměří na osobu Philipa Sidneyho a jeho kontinentální intelektuálního kruh v popředí s osobou Huberta Langueta, francouzského diplomata a Sidneyho průvodce. Důležitou součástí každé kapitoly, pojednávající o jednom z výše zmíněných aspektů, bude podkapitola, která vždy daný aspekt demonstruje na příkladu Philipa Sidneyho. Pro příklady budou vybrány citace z dopisů Philipa Sidneyho a dalších korespondentů z jeho kruhu. Záměrem je doložit

problematiku, kterou se zabývá sekundární literatura, primárním zdrojem. Tento přístup budu využívat jak v první, tak i v druhé části práce.

Druhou částí navážu plynule na kapitolu zabývající se všeobecným vhladem do fungování intelektuálních kruhů tak, že se zaměřím na intelektuální kruhy Philipa Sidneyho. Začnu kapitolou o jeho hlavním zdroji pro tvorbu nových vazeb, mentorem Hubertem Languetem. Cílem této kapitoly je popsat vztah mezi Sidneyem a Languetem a charakterizovat role, které Languet na Sidneyho cestě, nejen té kavalírské, ale také životní, zastával. Poté rozdělím kontakty, se kterými se Sidney setkal, nejdříve na základě geografického členění, poté tematicky podle oblastí, ve kterých pro něj byly formující. V první řadě se zaměřím na nábožensko-společenské kontakty a na vliv, který mohly jednotlivé osoby mít na Sidneyho konfesní příslušnost a poté na kontakty z přírodovědného prostředí a vliv, který mohly mít na Sidneyho zájem o přírodní vědy. Přírodovědným prostředím je myšleno prostředí novověkých přírodních věd, ve kterém se soudobí intelektuálové pokoušeli zkoumat a popsat řád a zákony, kterými se řídí příroda a vesmír. S ohledem na nedokonalost novověkých vědeckých metod a možnou nedůslednost jejich užívání, je důležité je od současného vnímání přírodních věd odlišit, právě proto že důsledné dodržování vědeckých metod je pro současnou vědu příznačné.

Pro splnění cíle „analyzovat kontinentální kontakty tvořící intelektuální kruh Philipa Sidneyho na základě tematického a geografického členění“ jsem si stanovila teze, které budou opěrným bodem a které na konci v závěru práce vyhodnotím a okomentuji. Při výběru osob podléhající analýze budou určující zmínky přítomné v korespondenci.

1. teze: Pro tvorbu intelektuálních kruhů byla klíčová role mentora, či někoho, kdo bude mít úlohu zprostředkovatele nových kontaktů. Tuto úlohu na Sidneyho cestě zastával jeho přítel a mentor Hubert Languet, který volil kontakty podle lokace, ve které se Sidney nacházel. Otázka zní, zda ve volbě osob, se kterými bude chtít svého chráněnce seznámit, hrály úlohu ještě jiné faktory, jako například věk, či konfesní příslušnost.
2. teze: Dalším důležitým prvkem mající vliv na tvorbu a následné udržení intelektuálního kruhu byla samotná korespondence, skrze kterou vlivem neustálého cestování mohly osoby zůstat v kontaktu.
3. teze: V době nábožensko-politických tenzí byla pro fungování intelektuálních vazeb důležitá i konfese, mezikonfesní přátelství nebylo časté, přičemž Philip Sidney mezi svými přáteli měl ve větší míře intelektuály z protestantského prostředí, což mělo určitý vliv i na jeho zbožnost.

4. Teze: Středoevropské prostředí bylo pro Sidneyho plodným místem pro navázání styků s předními intelektuály z přírodovědného prostředí (viz výše), se kterými se mu povedlo zůstat v pravidelném styku, přičemž je možný i vliv na jeho následnou tvorbu.

2. Korespondence jako komunikační prostředek

S ohledem na téma diplomové práce, která má za úkol zjistit, jakou roli hrály v životě mladého aristokrata intelektuální sítě získané na cestách po střední Evropě a mimo ni, je důležité se na začátku zaměřit na prostředky, skrz které jedinci, s ohledem na časté cestování a vzdálenosti, které se mezi nimi rozpínaly, mezi sebou vazby udržovali. V této kapitole se nejprve zaměřím na kontext kultury dopisování a poté na konkrétní korespondenci Philipa Sidneyho, jehož intelektuální sítě jsou hlavním středem zájmu této diplomové práce.

Dopis slouží lidstvu jako komunikační prostředek po staletí. Jako s literárním žánrem se s dopisy setkáváme již v antice, kde vznikaly jako prostředek pro filosofická, případně později i teologická pojednání.¹ V době růstu vzdělanosti, intelektuálních kruhů a s tím souvisejícím požadavkem na šíření humanistických myšlenek byla komunikace na dálku obzvláště důležitým prvkem. Podle Van Mierta, Hostona a Wallniga byla ideálem patnáctého století intelektuální konverzace mezi hrstkou přátel shromážděných kolem jídelního stolu ve vile na venkově, což připomínalo právě filosofické symposium antického Řecka. Pokud se přátelé nemohli dostavit, dopis dobře zastal funkci média pro komunikaci na dálku. Odkaz na antiku je pro renesanční kulturu ostatně příznačný.

Odkazem na dopisy Philipa Sidneyho se nacházíme sice v 16. století, ideál přátelství a intelektuálních kruhů byl však stále platný, což je zřejmé i z dopisů Huberta Langueta, Philipova mentora, který ve svých dopisech na téma přátelství často narážel. Korespondence v této době fungovala jako důležitý non-verbální komunikační prostředek, který společnost držel pohromadě. Intelektuálním kruhům, jejíž členové leckdy pocházeli i z různých zemí, což bylo pro renesanční společnost také příznačné, korespondence umožňovala přeshraniční intelektuální komunikaci.²

Díky dopisům mohl renesanční člověk navazovat kontakty s osobnostmi tvořícími jak jeho osobní, tak i společensky motivovaný kruh, skrze dopisy se dozvídal o aktuálním dění, mohl vytvářet spolky, obchodovat nebo například vyznávat lásku či se dožadovat omluv. Dopisy byly součástí každodennosti, což je zřejmé i z kontextu literárních děl. Například Shakespeare téměř

---

¹ Ortner-Buchberger, *Briefe schreiben im 16. Jahrhundert*, s. 46.

² Kastnerová, *Viatori in continens: Intelektuální kruh rodiny Sidney a střední Evropa (Andreas Dudith, Johannes Sambucus)*, s. 2.

v každé své hře využil dopisy jako důležitý narativní prvek. V této každodennosti se adresáti či pisatelé setkávali i s problémy souvisejícími s nedokonalým fungováním poštovního systému. Dopisy se často ztrácely, v kontextu korespondence Philipa Sidneyho je to důkazné například v dopisu z 5. února 1574, kdy se Languet o možnosti ztrátě dopisů zmiňuje, i když v tomto kontextu spíše s ironií, jelikož od Sidneyho delší dobu neobdržel žádné očekávané psaní,³ nebo se dostávaly do cizích rukou, v horším případě i do rukou nežádoucího čtenáře.⁴ Informace, které mohly být díky své důležitosti zneužity, neměly pisatelé raději skrz dopisy sdělovat. Hubert Languet se o tomto nebezpečí zmiňuje například v reakci na dopis, kdy ho Sidney informoval o událostech probíhajících ve Skotsku.⁵

Pochopitelné je, že se raději využívalo příbuzných, přátel nebo služebnictva, které právě směřovalo do lokace recipienta. Pokud nebyl k dispozici nikdo, kdo by mohl dopis doručit, vhod přišly obchodní komunikační služby nebo nově vznikající, ač zatím nespolehlivý, poštovní systém.⁶ V korespondenci jsou zmínky o využití přátel nebo také o komplikacích vznikajících při hledání vhodné osoby. V dopise z 22. září 1573 Languet píše: „*Dávám tento dopis doktoru Purkircherovi, který je právě na cestě za Tebou do Neapolu.*“⁷; nebo v dopise z 27. listopadu 1573: „*Napiši to, až se mi povede sehnat někoho, komu mohu bez jakýchkoli pochybností své psaní svěřit.*“⁸ Languet a Sidney se dohodli na pravidelné výměně dopisů, přičemž Sidney na tuto úmluvu příliš nedbal, pokud se zrovna nacházel na cestách. Languet se o obtížnostech při hledání důvěryhodné osoby pro svěření dopisu zmiňuje i v sovislosti se Sidneyho nespolehlivostí a 19. listopadu 1573 poté, co se mu delší dobu Sidney neozývá, píše: „*Raději bych věřil tomu, že jsi nepotkal nikoho, komu bys mohl svěřit dopis, než že není ve Tvém zájmu plnit, co jsi slíbil [...].*“⁹

---

³ „*Still, I was in the right, unless perhaps it was the fault of the man to whom you give your letters for sending.*“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 110.

⁴ Stewart, Wolfe. *Letterwriting in Renaissance England* Letterwriting, introduction (není číslováno).

⁵ „*[...] How I should love to [be able to] talk with you: you know how dangerous is to commit such things to letters.*“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 88.

⁶ Imperiální poštovní systém byl ustanoven až v roce 1597. V Anglii byla založena poštovní služba Henrym III. v roce 1516, ale veřejnosti bylo dovoleno ji používat až v roce 1635. In: Van Miert, Hotson a Wallning, *What was Republic of Letters*, s. 7.

⁷ „*I am giving this letter to Dr Purkircher who is on his way to you at Neapolis.*“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. xxii. Přel. NS.

⁸ VI. překlad angl. originálu: „*[...] I will write it, if I can find someone to whom I can safely entrust my letter.*“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 36.

⁹ „*I would rather believe that you met no one to whom you could give letters for us, than either that you cared too little what you had promised [...].*“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 33. Přel. NS.

2.1 Formální aspekty dopisů

Korespondence jako komunikační prostředek není pouze symbolem určité kultury, ale má také své praktické účely, pro jejichž splnění je třeba konkrétní materiální podoby. Tato materiální podoba může být dále nositelem kulturních hodnot. K psaní dopisů se používal arch, který je z pozdější doby znám jako *bifolium*. Jednalo se o jednu přeložený list, jehož kvalita i materiál mohly být různého druhu. Jako psací prostředek se používal brk, který předtím prošel pečlivým výběrem. Pero se namáčelo do duběnkového inkoustu, uskladněného v zakorkované láhvi, během cest se mohl inkoust převážet v práškové podobě.¹⁰

Dopis byl po dokončení vložen do obálky a obálka patřičným způsobem zapečetěna. Pečeť sloužila především k autorizaci a bezpečnějšímu uchování informací, pokud se opět vrátíme k nespolehlivosti doručovacích služeb. Podpis byl snadněji zfalšovatelný, pečeť byla tedy důležitým prvkem, odkazujícím na pravost a neporušenost schránky.¹¹ Doručovatel obvykle cestoval na koni a dopisy měl uložené v sedlové brašně, i to mělo vliv na zmiňovanou nespolehlivost. Doba, za kterou mohl být dopis doručen, se lišila nejen vzdáleností, ale také vlivem přírodních podmínek. Z Paříže do Londýna doručení povětšinou trvalo 2-4 dny, z Madridu do Vídně až 25 dnů.¹²

Dalším důležitým formálním aspektem vedle materiální podoby je styl psaného projevu. Při psaní dopisů měl pisatel možnost volby jazyka, mající vliv i na jeho rukopis. Hojně se využívalo latiny, národní varianty jazyků však nezůstávaly stranou.¹³ Sidney se ve svých dopisech směřovaných Languetovi zmiňuje o nespokojenosti se svým epistolárním stylem, přičemž prosí Langueta, aby jeho chyby opravoval a tím mu pomohl styl vylepšit.¹⁴

Jak už bylo naznačeno, během 16. století se dostávalo díky požadavku na posílení národních autonomií pozornosti i národním jazykům. Díky tomu vzniklo i několik metodik v angličtině, zabývajících se formálními aspekty dopisů. Mezi nejznámější patří metodika Williama Fulwooda s názvem *The Enimie of Idleness* z roku 1568 a metodika Angela Daye *The English*

---

¹⁰ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney, Vol. 1.*, s. xviii.

¹¹ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney, Vol. 1.*, s. xix.

¹² Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney, Vol. 1.*, s. xix.

¹³ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney, Vol. 1.*, s. xxi.

¹⁴ „The only time I practise my writing style is in writing to you, but now of course what happens to me is that in writing badly I am learning to write badly! That is why I beg you to write me something to help correct my style.“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 64.

Secretorie. U obou spisů je zřejmá inspirace dříve vzniklými díly. Fulwoodova je překladem z francouzštiny a Dayova je založena na metodice Erasma Rotterdamského. Obě knihy byly několikrát revidovány a v obou se mohl pisatel seznámit s podobnými sférami dopisování.¹⁵ Knihy nejdříve formulují definici dopisů a účel korespondence a poté učí čtenáře, jak zvolit formu dopisu, jak správně dopis sestavit a jak vhodně a účelně používat jazyk.¹⁶ Většina dopisů, které jsou hlavním primárním zdrojem této diplomové práce, je psána v latině, anglicky psané metodiky nebyly zcela jistě při psaní dopisů využity, možnou inspiraci z metodiky Erasma Rotterdamského však není možné vyloučit.

2.2 Obsahové aspekty dopisů

Korespondence jako komunikační prostředek plnila, jak je popsáno výše, různé funkce, některé z nich si díky svému obsahu mohla udržet i v pozdějších dobách. Například z informací o dobovém politickém dění čerpali i mladší badatelé a politici. Dopisy Huberta Langueta, Sidneyhova mentora, který se snažil svému chráněnci předat to nejlepší, byly v této návaznosti po roce 1646, kdy se jim dostalo výtisku, oblíbeným politickým čtením. Nicméně informovanost mladého aristokrata byl i Languetův záměr. 27. listopadu 1573 poté, co se Sidney vydal na svou italskou cestu, píše: „*Až budu mít jistotu o místě, do kterého jsi dorazil a kde budeš přetrvávat, čas od času zpestřím své dopisy komentáři k veřejným záležitostem, doufaje, že se nebudeš, zaslepen světlem Benátek, stavět k událostem vnějšího světa s nezájmem.*“¹⁷ Informovanost mladého aristokrata považuje ze své pozice učitele za důležitou výbavu, praktickou mimo jiné i při písemném styku se svou rodinou nebo komunikaci s přáteli. 12. prosince 1573 píše: „*Dále Ti sdělím, co je nového ve veřejném dění, což se Ti může hodit i pro psaní dopisů Tvému šlechtnému otci, a k diskuzi s přáteli – bud' však obezřetný a neukazuj mé dopisy nikomu dalšímu.*“¹⁸

---

¹⁵ Newbold. *Traditional, Practical, Entertaining: Two Early English Letter Writing Manuals*, s. 267

¹⁶ Newbold. *Traditional, Practical, Entertaining: Two Early English Letter Writing Manuals*, s. 272

¹⁷ „*When I am sure where you have arrived, and where you have decided to stay, I will sometimes sprinkle my letters with some comments on public affairs, although dwelling as you will be in the light of the city of Venice you will not be ignorant of anything that is done anywhere in the world.*“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 36. Přel. NS.

¹⁸ „*Next I will tell you what (news) I have about public affairs, so that you will from time to time have something to write about to your noble father, and to discuss with your friends – but take care not to show my letters to anyone.*“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 55. Přel. NS.

Z Languetových dopisů se dozvídáme mnoho informací z aktuálního dění, například o plánované korunovací krále Jindřicha III. Francouzského¹⁹, kam byl pozván i tou dobou uherský král, Rudolf II.²⁰, o plánech Ivana Hrozného týkajících se dobývání Livonska, během tzv. Livonské války²¹, o problémech v Konstantinopoli nebo v Nizozemí²², o problémech na evropských dvorech²³ jako například o nemoci císaře Maxmiliána II.²⁴ nebo o jmenování císaře Rudolfa II²⁵, o neklidech v Languetově rodné Francii²⁶ a mnoho dalšího. Ne všechny informace, o kterých se Languet nebo i Sidney zmiňují, vycházejí z patřičně ověřených zdrojů, proto je možné se dočíst i o drbech nebo desinformacích. Languet se snažil všechny neověřené informace ověřit, uvést na pravou míru a případně je i vyvrátit.²⁷

Díky svým kontaktům se mohl Sidney pravděpodobně chlubit statutem na svou dobu nadprůměrně informovaného mladého dvořana. Vedle funkce zdroje o aktuálním dění se v dopisech dozvídáme také o osobnostních rysech pisatelů. Tyto dvě funkce navazují na jeden ze zděděných modelů předchozí středověké kultury a jejího umění *ars dictaminis*, kdy má dopis funkci oficiálního dokumentu, sloužícího k sebeprezentaci. Renesance však zdědila ještě jeden starší, klasický model z dob antiky, ve kterém má dopis přátelskou, osobní dikci. V důsledku kombinace těchto dvou modelů působí renesanční korespondence, co se obsahu týče, někdy rozporuplně. Ač by se mohlo zdát, že jde o uvolněnou korespondenci mezi přáteli, ve skutečnosti jde podle Judith Henderson o dopis prezentující samotného pisatele, s cílem nácvičku rétoriky na následný profesní život. Účel napsání dopisu mohl být prezentací literárních dovedností, přičemž pisatel mohl skrz dopis dedikovat svému patronovi i spis jím napsaný. Díky uchovávání dopisů v knihách měl jedinec zároveň pečlivě sestavenou autobiografii.²⁸

Této sebeprezentaci odpovídají i dopisy Philipa Sidneyho. Podle Kuina se z korespondence vynořují i znaky Sidneyho osobnosti. Byl jedním z nejlepších jezdců na dvoře královny Alžběty I. a zároveň byl i intelektuálem, který rád přijímal, daroval či doporučoval knihy. Byl v nepřetržitém pohybu, stále cestoval, byl to turista, který se zájmem poznával, v jeho případě

---

¹⁹ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 111; 127.

²⁰ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 42.

²¹ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 55.

²² Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 55; 126.

²³ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 79.

²⁴ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 112.

²⁵ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 118.

²⁶ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 112.

²⁷ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 89.

²⁸ Henderson. *Humanist Letter Writing: Private Conversation or Public Forum?*, s. 17.

spíše nové lidi než budovy. Zároveň ho zajímala politika, vláda, historie nebo fungování společnosti. Vyznáním byl protestantem uznávajícím Melanchtona, i když jeho konfesi, tak jak bylo pro poreformační dobu typické, není tak zcela jasné určit, a aktivně se zapojujícím do politicko-náboženských diskusí. Dalo by se říci, že mu tato angažovanost byla osudovou a v důsledku ní dokonce přišel o život²⁹. Na základě výše řečeného a informativnosti dopisů lze považovat Sidneyho korespondenci za vhodný zdroj pro studium soudobých vztahů.

2.3 Kolekce Sidneyhových dopisů

Dopisy, které byly úspěšně doručeny, se uchovávaly v knihách. Tyto knihy patřily k cenným majetkům, prodávaným v pozdějších letech sběratelům, kteří z dopisů tvořili kolekce. Díky tomuto počínu se moderní badatelé mohou dozvídat o životě lidí z dob minulých ve víceméně realistické formě výpovědi, i když s ohledem na výše zmiňované funkce korespondence, by mohlo být slovo realistické zpochybněno.³⁰

Shromažďování a sestavování Sidneyhových dopisů má za sebou dlouhou a spletitou cestu. Nejprve svůj zájem získaly dopisy Huberta Langueta psané Sidneymu, které byly zkompleťovány již v roce 1633 a v roce 1776 je nechal David Dalrymple vydat. Dopisy psané Sidneym se do středu zájmu dostaly až o něco později. Roku 1845 sestavil edici výňatků Stewart Part a roku 1912 vydal Albert Feuillerat dopisy v rámci třetího svazku svého díla *Prose Works of Sir Philip Sidney*. Kompletní edice dopisů obsahující jak dopisy směřované Sidneymu tak jím psané, byla vydána až roku 2012 Rogerem Kuinem jako sbírka tří svazků, ačkoli i sám autor uznává, že slovo kompletní, pokud jde o vydávání sbírek dopisů, je relativní pojem. Je jisté, že některé dopisy byly na základě soudobého zacházení s nimi a častou změnou místa uložení ztraceny. Například z posledního roku života Huberta Langueta existuje jen několik málo dopisů, přestože si pisatelé mezi sebou do té doby dopisy vyměňovali v pravidelných intervalech.³¹

---

²⁹ Roku 1585 byl povolán do funkce guvernéra ve městě Flushing, které se svou polohou neustále čelilo útokům ze strany španělských vojsk. Zároveň se zde potýkal s ubývajícími finančními rezervami pro odměny svých vojáků a tím i s ubývající morálkou mezi nimi. Snažil se o tomto problému přesvědčit královnu a několikrát ji žádal o poskytnutí finanční podpory. V bojích proti Španělům se vyznamenal jak výbornými velitelskými schopnostmi, tak i v přímých bojích s mečem v ruce. Na podzim roku 1586 zemřel na následky zranění v bitvě u Zutphenu. In: OSBORN James M. *Young Philip Sidney 1572-1577*, s. 513-516.

³⁰ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. xxi.

³¹ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. xxii-xxx.

Svazky kompletované Kuinem jsou hlavním zdrojem pro sepsání této diplomové práce. Svazky jsou dvojjazyčné a obsahují jak originální přepisy dopisů psaných v latině, tak i jejich překlad do angličtiny. Na základě toho, že se autor při překladu pokoušel o zachování původních vyjadřovacích prostředků, zahrnující i výrazy psané lidovější formou řeči, aby nezměnil rétoriku textu, označil svůj překlad za důvěryhodný. Pro účely práce se bude z těchto důvodů vycházet z přeložené korespondence do angličtiny.

Korespondence ve svazcích vydaných Kuinem je chronologicky a tematicky rozdělena do pěti částí. Každá část představuje jedno ze Sidneyhova životního období a pro dopisy v každé části jsou charakteristická různá témata, která byla v daném období pro Sidneyho aktuální.³²

První část: dopisy psané mezi lety 1566-1572, které pocházejí ze Sidneyhova mládí. Část obsahuje dopisy s otcem Henrym Sidneym anebo dopisy pro Lorda Burgleje.³³³⁴

Druhá část: dopisy z let 1573-1574, tedy z doby, kdy se Sidney pohybuje po různých kulturních centrech evropského kontinentu, nejčastěji v Itálii. Nejpočetnější část tvoří dopisy od Huberta Langueta, ale také od ostatních přátel z Languetova okruhu. Jsou zde i dopisy psané Sidneym, které posílal právě z Padovy nebo z Benátek.³⁵

Třetí část: dopisy z let 1575-1577, tedy z „mezidoby“, kdy se Sidney vrátil zpět do Anglie. Patří sem dopisy došlé z kontinentu od přátel tvořící jeho intelektuální kruh. V této době byl podle všeho Sidney na vrcholu své kariéry. Díky svým nově získaným kontaktům z evropských diplomatických kruhů byl na domácím dvoře považován za nadějného, pochopitelně ne všemi dvořany.³⁶

Čtvrtá část: dopisy z let 1579-1583, která jsou naopak považována za kariérní propad. Po tom, co se zapletl do spikleneckých akcí zaměřených proti královnině sňatku, se dostal do nepřízně některých oponentů a mohl se obávat dokonce i smrti. Opustil dvůr a na rok se zabydlel u své sestry Mary ve Wiltonu. V tomto prostředí vznikly dopisy Philipovu bratrovi Robertovi, který se vydal ve Philipových šlépějích na cestu na kontinent, a taky zde své literární texty, pro které

---

³² Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. XV.

³³ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. XV.

³⁴ Lord Burghley byl vlastním jménem William Cecil, a působil jako jeden z ministrů královny Alžběty I.

³⁵ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. XV.

³⁶ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. XV.

se z něj stal ikonický spisovatel 16. století. V roce 1581 zemřel Hubert Languet, avšak poslední kniha dopisů mezi nimi byla pravděpodobně při shromažďování ztracena a existuje pouze hrstka dopisů z posledního roku Languetova života.³⁷³⁸

Pátá část: dopisy z období 1585-1586, kdy Sidney odcestoval do Nizozemí, aby tam mohl vykonávat svou funkci guvernéra města Flushing. Dopisy mají praktický charakter a většinou se v nich dožadoval lepších podmínek pro své vojáky, kteří v Zeelandu působili jako bránci síly proti Španělům.³⁹

Při analýze v této diplomové práci bude chronologické a geografické rozdělení kontaktů hrát jednu z úloh. Hlavním záměrem budu s ohledem na téma intelektuálních kruhů klást na jména osob, se kterými se Sidney při své cestě setkal. Samozřejmě pro setkání byla podstatná jak doba, tak i místo, ve kterém k setkání došlo, v rámci této práce však tyto aspekty budou zohledněny až v druhé rovině. V následující kapitole budu popisovat Sidneyho cestu, což při analýze usnadní pochopení vztahů s jednotlivými osobami. Pokud se podíváme na rozdělení korespondence výše, je zřejmé, že Sidneyho cesta byla určujícím prvkem.

3. Fenomén cestování

Vzdělávání a s tím související šíření tisku a expanze literatury v latině i národních variantách jazyka bylo jedním z hlavních aspektů humanistického smýšlení. Vedle rozesílání dopisů, publikací a dalších exemplářů humanisté často sami za poznáním a vzděláním cestovali. Mladí renesanční šlechtici se těšili po dokončení svého studia vydávali na výchovné a vzdělávací cesty. S tímto fenoménem jsme se mohli setkat v rámci celé Evropy, cesty aristokratů různých rodů a národností se tedy nelišily v mnohém. Kavalírské cesty, pro které se v anglickém prostředí používal, ačkoli v době Sidneyho byl ještě na počátku, výraz *grand tour*, tedy velká cesta, měly jasný vzdělávací cíl. Mladý kavalír si měl pro snazší budoucí nástup do dvorského společenství osvojit kulturní zvyklosti a jazyky. Nacházíme se v době, kdy se tyto cesty teprve začínaly formovat, pocta absolvovat cestu na zkušenou, se dostala pouze hrstce aristokratů, kteří pocházeli z dobrých rodinných poměrů. Od těchto mladých intelektuálů se očekávala duchovní nebo v 16. století již i světská, úřední kariéra, což byl případ i Philipa

---

³⁷ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. XV.

³⁸ Newbold. *Traditional, Practical, Entertaining: Two Early English Letter Writing Manuals*, s. 1.

³⁹ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. XV.

Sidneyho. 18. prosince 1573 Languet svému chráněnci píše o očekávaných plodech, které bude moci díky své cestě sklízet: „*Ale domnívám se, že ovoce vypěstované tímto přátelstvím budu moci sklízet ještě před svou smrtí, a to až uslyším, jak Tvá kariéra kvete v Tvé rodné zemi, jež Tě ocení uznáním i úřadem, a užíváš si odměn, které si díky své ctnosti zaslouhuješ.*“⁴⁰

V návaznosti na humanistické vzdělávání neputovali kavalíři pouze od dvora ke dvoru, jako to bylo v dřívějších dobách, ale jako svůj cíl si vybírali i univerzity.⁴¹ Při výběru destinace se například řídili studijními zájmy, cestovatelskou touhou anebo i konfesní příslušností. Podle slov Justina Stagla bylo cestování v 16., 17. a 18. století typické pro příslušníky protestantských národů, kteří vycestovali za cílem poznat fungování katolických zemí. Tento fenomén se začal objevovat po reformaci, kdy se náboženská jednota Evropy roztříštila a mezinárodní spolupráce v politické, hospodářské nebo kulturní oblasti pro ni byla důležitým slučujícím prvkem. Zároveň byly podle Stagla náboženské cesty motivované i touhami po opětovaném nalezení ztracené náboženské jednoty.⁴²

Evropa 16. století nabízela pestrou škálu kulturních center, mezi kterými mohli kavalíři volit.⁴³ Polycentralita byla vázaná na množství politických, hospodářských a konfesních prostorů, jejichž působení mělo bezpochyby vliv na kulturnost centra, určujícím faktorem však byla podle Claudia Sittiga jejich vybavenost zahrnující tiskárny, školy, univerzity, sbírky knih a objektů a další.⁴⁴ Claudius Sittig popisuje kulturní centrum jako místo, které se skrz řadu faktorů stává kulturním lákadlem a zároveň vyzařuje specifickou rostoucí sílu, mající různý dosah a moc kulturní pole strukturovat.⁴⁵ Na mladé humanisty působilo tedy několik vnějších faktorů ovlivňujících jejich rozhodování při volbě destinace, od vzdělávacích možností souvisejících s postavením a fungováním univerzit, přes sociálně-ekonomické možnosti spojené se sociálním kapitálem center, včetně možností finanční podpory mecenášů nebo také pamětihodnosti zpestřující pobyt v centru.⁴⁶

---

⁴⁰ „*But I shall think I have seen the ripe fruit of this friendship of ours if, before I die, I hear of you flourishing in your native land, promoted to dignity and authority, and enjoying the rewards that your virtue deserves.*“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 60. Přel. NS.

⁴¹ Hojda a Chodějovská. *Kavalířská cesta aneb Grand tour*. s. 23.

⁴² Stagl. *Das Reisen als Kunst und als Wissenschaft (16.-18. Jahrhundert)*, s. 20.

⁴³ Almási. *The Uses of Humanism: Johannes Sambucus (1531-1584), Andreas Dudith (1533-1589), and the Republic of Letters in East Central Europe*, s. 29.

⁴⁴ Sittig. *Kulturelle Zentren der Frühen Neuzeit*, s. XXXIII.

⁴⁵ Sittig. *Kulturelle Zentren der Frühen Neuzeit*, s. XXXVI.

⁴⁶ Sittig. *Kulturelle Zentren der Frühen Neuzeit*, s. XXXVI.

Za renesancí a humanistickým vzděláváním se již necestovalo pouze do Itálie, nicméně zůstávala stále nejčastějším cílem. V Itálii mezi oblíbená univerzitní města patřila například Padova, kde nějakou dobu trávil i Sidney, nebo Boloňa a samozřejmě i tradiční Řím, který však již ztratil svou tehdejší slávu a pozici středobodu Evropy.⁴⁷ Právě i proto Languet svého chráněnce od návštěvy Říma zrazoval. Přišlo mu to nebezpečné a zároveň i zbytečné. Přestože lesk italských měst byl stále lákadlem, na neopatrné cestovatele zde mohla číhat různá nebezpečí. Languet Sidneyho v nejednom z dopisů před italskými nebezpečími, vycházejícími z komplikovaných vztahů a událostí, varoval.⁴⁸

Přestože východoevropské země patřily mezi první místa za Alpami, která následovala myšlení renesanční Itálie, byla v době 16. století považována za kulturní periferii Evropy.⁴⁹ Vlivem zmiňovaných problémů mířilo do východní Evropy méně studentů než do západních zemí jako do Německa, Anglie nebo Itálie.⁵⁰ Na druhou stranu však sdílela středovýchodní Evropa historii společné vládnoucí dynastie, etnickou rozmanitost a náboženskou heterogenitu. Do východních zemí sice nemířilo mnoho intelektuálů s cílem se zde nechat zaměstnat, mnoho intelektuálů tato města však díky zmiňovaným lákadlům volilo alespoň pro krátkodobé návštěvy. Mezi takové návštěvníky patřil Philip Sidney, jeho mladší bratr Robert, přítel Hubert Languet a další s nimi spříznění. Středovýchodní Evropa, která je zároveň cílovou lokací pro analýzu dopisů, se vyznačovala nízkým blahobytem a pomalou urbanizací. Zároveň byla kvůli neustálému úsilí o dobytí Osmanskou říší považována za ohroženou část Svaté říše římské. Středovýchodní Evropa zahrnovala rozsáhlá území, pro která byla typická rozmanitost. Spadala sem centra uherská, chorvatská, polská, litevská, rakouská, slezská a česká. Podle Rogera Kuina i Philip Sidney přemýšlel o této oblasti jako o periferii, pro kterou byly typické „roztržky“ mezi lidmi, které nikdo nezná.⁵¹

Jak je již pro kulturu 16. století typické, i pro usnadnění cestování vznikaly metodiky, nebo také apodemické spisy. Zabývaly se celým fenoménem cestování, od definic fenoménu samotného

---

⁴⁷ Almási. *The Uses of Humanism: Johannes Sambucus (1531-1584), Andreas Dudith (1533-1589), and the Republic of Letters in East Central Europe*, s. 39.

⁴⁸ Například v dopise z 18. prosince 1573 píše: „I have asked you not to go incautiously to those places in Italy where you would not be safe; and I have asked that again, often, and greatly exaggerated the danger of everything.“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 60.

⁴⁹ Almási. *The Uses of Humanism: Johannes Sambucus (1531-1584), Andreas Dudith (1533-1589), and the Republic of Letters in East Central Europe*, s. 24.

⁵⁰ Almási. *The Uses of Humanism: Johannes Sambucus (1531-1584), Andreas Dudith (1533-1589), and the Republic of Letters in East Central Europe*, s. 23.

⁵¹ Almási. *The Uses of Humanism: Johannes Sambucus (1531-1584), Andreas Dudith (1533-1589), and the Republic of Letters in East Central Europe*, s. 28.

a jeho druhů po rady, jak nejlépe cest využít. Nejznámější apodemické spisy napsali Hieronymus Turler, Hilarius Parckmair a Theodor Zwinger. Většina spisů vznikala v německy mluvícím prostředí, ale i Anglie několik spisů vyprodukovala.⁵²

Evropa se často nacházela v meziválečném stavu, a tak o případné lokaci rozhodoval také aktuální stav dané země. Sidneyho první destinace byla Paříž. Francie byla typickým příkladem místa, kde se často střídala období klidu s válečnými obdobími, což mohl na vlastní kůži poznat i sám Sidney, kdy ho jako protestanta atmosféra Bartolomějské noci a náboženského neklidu z Francie předčasně vyhnala.⁵³

3.1 Sidneyho kavalírská cesta na kontinent

Sidneyho cesta začala 25. května 1572, kdy dostal pověřovací listinu od královny Alžběty I.⁵⁴ James M. Osborn se zmiňuje o významu tématu Sidneyho cesty, u které jedinečnost spočívá v tom, že v této době nebylo mnoho mladých intelektuálů, kterým by se dostalo podobného privilegia, a také díky množství materiálů k bádání, které je početnější než o jiných mladých šlechticích této doby a z tohoto prostředí.⁵⁵ Tato výjimečnost se vázala k jeho rodinnému zázemí, jako synovec hraběte z Warwicku a Leicesteru a student Shrewsbury School a Christ Church v Oxfordu byl považován za nadějného dvořana, působícího jak v lokální, tak zahraniční politice.⁵⁶

Nejprve se Sidney vydal, jak už bylo zmíněno, do Paříže, kde pobýval na anglickém vyslanectví u Francisa Walsinghama. Paříž se pro něj stala osudovou, však v jiném významu, než se očekávalo. Opustil ji oproti plánu dříve v důsledku Bartolomějské noci, která proběhla 24. srpna 1572, a tím započal svou cestu po Svaté říši římské. První kulturní centra říše, která navštívil, byla města Heidelberg, Frakfurt a Strasburg. Přesný popis kulturních center bude

---

⁵² Stagl. *Das Reisen als Kunst und als Wissenschaft (16.-18. Jahrhundert)*, s. 20.

⁵³ Kubeš. *Národné dospívání urozených: kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620-1750)*, s. 19-20.

⁵⁴ Důkaz o tomto povolání je zanesen v memoárech rodiny Sidney, které napsal roku 1746 Arthur Collins (*Memoirs of the lives and actions of the Sidneys (Letters and memorials of state)*). Přestože originální dokument není dochován, je zcela pravděpodobné, že Collins tento dokument viděl a přesně ve svém spisu citoval. In: Buxton, Juel-Jensen. *Sir Philip Sidney's first passport rediscovered*. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/library/s5-XXV.1>, s. 42.

⁵⁵ OSBORN James M. *Young Philip Sidney 1572-1577*, s. 3

⁵⁶ Kastnerová. *Poezie jako vyprávění příběhů: Intelektuální kruh Philipa Sidneyho*, s. 17.

obsažen v následujících kapitolách. Kvůli jazykové bariéře (neuměl německy), směřoval svůj zájem do francouzsky či latinsky komunikujících kruhů.⁵⁷ Proto se například v Heidelbergu mohl seznámit s Charlesem de L'Ecluse (Clusiem), své doby neznámějším botanikem, který později patřil do kruhu Maxmiliánových intelektuálů, *aulae familiares*⁵⁸, a zároveň i do kruhu Huberta Langueta. Ve Strasburgu se setkal s Jean Lobbetem, právníkem, pozdějším informátorem a přítelem jak Philipovým, tak i Robertovým.⁵⁹ Ze západní části říše se vydal do východních periferií, s první zastávkou ve Vídni. Vídeň byla jeho útočištěm po celý rok. Z tohoto místa absolvoval cesty za prozkoumáváním dalších částí východních oblastí, jako například Bratislavy. V Bratislavě mu Languet zprostředkoval setkání s Georgem Purkicherem. Z Uherského království pokračoval na jih do italských měst Padovy a Benátek, kde trávil čas od podzimu do léta následujícího roku, kdy se pro nevyhovující počasí vrátil zpět do Vídně. Z Vídně vedla jeho cesta nejprve na krátkou návštěvu do polské Vratislavi a poté do Krakova, k čemuž ho delší dobu Languet přemlouval, a poté se vydali na společnou cestu do českých zemí. Nejprve navštívili Brno a poté i Prahu. V Praze se Sidney rozloučil se svým mentorem a dalšími přáteli a vydal se na zpáteční cestu do své domoviny. Po cestě zavítal ještě do Saska, s kulturními centry jako Drážďany nebo Lipsko, a poté přes již pro něj známý Frankfurt a nizozemské Antverpy mířil zpátky do Londýna.⁶⁰

4. Intelektuální kruhy

Hlavní zájem je v této diplomové práci soustředěn na intelektuální kruhy, sítě, vazby, které by však nemohly vznikat bez výše zmíněné možnosti komunikace skrze korespondenci a také možnosti navštěvovat různá kulturní centra. Intelektuální kruh je jedním z klíčových znaků renesanční literární kultury, do které Philip Sidney jako autor první anglicky psaných sonetů *Astrolfel a Stella*, prvního anglicky psaného románu *Arkádie* anebo pojednání *Obrana básnictví*, bezpochyby patří. Pro autory byl literární kruh inspirativním prostředím, které bylo nápomocné k produkci nebo šíření děl. Nově vzniklá díla se mohla dostat prostřednictvím kruhů k sympatizantům daného tématu nebo autor mohl skrze kruhy nalézt mecenáše poskytujícího finanční podporu. Claude J. Summers a Ted-Larry Pebworth definují literární kruh jako spolek složený ze členů, kteří sdílejí společné hodnoty, zájmy o společnost, politiku, filosofii či

---

⁵⁷ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 805.

⁵⁸ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 813.

⁵⁹ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 810.

⁶⁰ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 803-825.

estetiku nebo také z těch, kteří hledají mecenáše, nebo je pojí svazek přátelský, rodinný nebo konfesní příslušnost či místo působení.⁶¹ Dále uvádějí, že každý, kdo byl součástí jednoho spolku, mohl být simultánně členem spolku jiného, i zcela odlišného. Hranice těchto kruhů či sítí byla těžko stanovitelná, dalo by se říci, že hranicí byly pouze ony sdílené atributy. Přestože se najdou badatelé, kteří dobové fungování a možné ohraničení těchto kruhů zpochybňují a považují je za historické konstrukty, většina považuje jejich vliv na kulturní dění daného období za příznačný.⁶²

Víme, že vznik některých kruhů byl motivován mecenášstvím, tedy dalším podstatným rysem formujícím renesanční kulturu. Mecenášství nebo angl. *patronage* je „*aktivita mecenáše šlechtice spojená s využitím jeho finančních prostředků na podporu a pozvednutí nadané osoby, díla, jiné věci apod.*“⁶³ Renesanční mecenášství bylo na rozdíl od toho středověkého, které mělo význam pro křesťanskou církev a sloužilo k představování určitého jedince z řad kněžstva, pojeno na umělecké aktivity.⁶⁴

Intelektuální kruhy neměly tematické hranice, intelektuální kruhy samozřejmě nevznikaly jen mezi literáty, svých vazeb využívali i intelektuálové z oblasti společensko-politické, která byla nicméně s literární kulturou v úzkém vztahu, nebo také z oblastí přírodovědných. Tyto kruhy neměly ani geografické hranice, komunikace uvnitř kruhů probíhala napříč národy, zeměmi nebo kontinenty. K přeshraniční komunikaci na dálku se využívalo korespondenčních služeb, které byly pro některé kruhy zcela klíčové. Společnosti komunikující skrze dopisy se často označují jako *Republic of letters*. Ačkoli by se dle anglického překladu *republic of letters* zdálo, že jde o jakousi společnost založenou výhradně na korespondenci, přesněji na dopisech, podle Dirka von Mierta, Howarda Hotsona a Thomase Wallniga jde spíše o společenství intelektuálů, kteří si mezi sebou nezávisle na svém postavení vyměňují informace, zprávy, novinky, nebo i knihy a jiné atributy nesoucí vědění. Jde tedy o výměnu psaného, později i tištěného, slova.⁶⁵ K této výměně dochází prostřednictvím dopisů, výraz *letter* je metaforou podstaty celého společenství. Pojem *republic of letters* je překladem latinského originálu *respublica litteraria*,

---

⁶¹ „*the literary circle is defined as a coterie whose members are linked by social, political, philosophical, or aesthetic interests or values, or who vie for the interest and attention of a particular patron, or who are drawn together by bonds of friendship, family, religion, or location*“ In: Summers a Peabworth. *Literary Circles and Cultural Communities in Renaissance England*, s. 2. Přel. NS.

⁶² Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 111; 127.

⁶³ „*the action of a patron in using money or influence to advance the interests of a person, cause, art, etc.*“

⁶⁴ Flora. *Patronage*, s. 207.

⁶⁵ Van Miert, Hotson a Wallning, *What was Republic of Letters?*, s. 27-28.

který byl poprvé použit v 17. století. Důležitým prvkem, aby mohlo takové nadnárodní společenství závislé na komunikaci fungovat, byl také společný jazyk, a tím byla právě latina. Je třeba brát zřetel na to, že nemluvíme o jednom uzavřeném celku, ale o celku skládajícím se z neomezeného počtu menších celků, kruhů, sítí, proto bylo společenství, co se hodnot, postojů, tužeb a činů zároveň velmi různorodé. Odlišnosti byly závislé na období, prostředí a také problémech, se kterými se soudobí myslitelé zabývali.⁶⁶

Humanistům šestnáctého století se otevřely dveře do nových oblastí zájmů, kterým se začínali v rámci větších kruhů věnovat. Jedni se zabývali výsledky medicínských experimentů či alchymií a vyměňovali si mezi sebou nalezené recepty, další se obraceli k obloze a pozorovali, zda to, co vidí, odpovídá tomu, o čem se můžou dočíst ve spisech antických myslitelů. Jiní se dívali opačným směrem, zkoumali rostliny, bylinky a tvořili herbáře a opět je porovnávali se starořeckými či římskými autory. Díky svým experimentům, a i možnostem komunikace s intelektuály působícími v od sebe vzdálených místech, docházeli humanisté k závěrům, že antičtí badatelé či myslitelé nebyli vševědoucí, jak se mohlo zdát během dřívějších dob a pokoušeli se jejich teorie posouvat dále. Rychlost výměny dat a komunikace díky možnostem korespondence a knihtisku akcelerovala.⁶⁷

V Sidneyho dopisech jsou zmínky o publikacích, které se snažil u respondentů dopisů sehnat a případně od nich zapůjčit a zaslat. Dopisy využíval jako prostředek pro získání požadovaných výtisků, ke kterým by se neměl jinak možnost dostat. Jako příklad z korespondence může posloužit žádost o svazek v dopise z 19. prosince 1573, v němž žádá svého mentora Huberta Langueta o zaslání Plútarchových méně známých děl ve francouzském vydání. Jeho zájem je tak veliký, že i přesto, že nebyl zrovna nejmajetnější, nabízel zaplatit pětinasobek ceny. Ve stejném dopise dále žádá o díla *L'Historia del mondo* od Tarcagnota, *Lettere di principi* a *Lettere de tredici illustri homini, imprese di Girolamo Ruscelli, il stato di Vinegia scritto da Contareni* a *Donata Giannottiho*. Zároveň nabízí, že pokud by Languet sháněl nějaké publikace, které by se mohly nacházet v Padově, kde tou dobou byl, rád mu je také pošle.⁶⁸

---

⁶⁶ Van Miert, Hotson a Wallning, *What was Republic of Letters?*, s. 28.

⁶⁷ Van Miert, Hotson a Wallning, *What was Republic of Letters?*, s. 35.

⁶⁸ „I beg you to send me the French version of Plutarch's minor works if it can be had in Vienna: I should willingly pay five times the price for it [...]. And please write me by return whether you own Tarcagnota's *L'Historia del mondo*; the *Lettere di principi* and the *Lettere de tredici illustri homini, imprese di Girolamo Ruscelli*; *il stato di Vinegia scritto da Contareni*; and *Donato Giannotti*, which are all elegant books; or if there are any others you want, I can easily have them sent to you.“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 64.

V Sidneyhových dopisech je zřejmý i zájem o různé oblasti, které konzultuje se svým mentorem. Objevují se zde mimo jiné náboženská, politicky směřovaná nebo také přírodovědná témata. Vliv na tento zájem měla zřejmě jeho cesta na kontinent, při které se seznámil s mnoha intelektuály z kruhů s pestrou škálou oblastí zájmu.

4.1 Intelektuální síť Philipa Sidneyho

Jedním z cílů této diplomové práce je zjistit, jaké měl mladý aristokrat možnosti při formování vlastního intelektuálního kruhu, či kruhů, jak se mu vedlo si dané kruhy udržet a v čem konkrétním mu byly prospěšné. Hlavním zdrojem pro tvoření intelektuálních kruhů pro něj byl bezpochyby již zmíněný vztah s přítelem, mentorem Hubertem Languetem. Proto se nejprve zaměřím na osobu Huberta Langueta a poté se budu soustředit na jednotlivé osobnosti nejprve podle lokací, ve kterých se se Sidneyem poznali a poté podle oblastí, ve kterých mohli mít na Sidneyho vliv.

Díky cestě, kterou Philip Sidney absolvoval do odlehlých částí východní říše, dnešní střední Evropy, získal mnoho kontaktů z řad předních intelektuálů dvora Maxmiliána II. a jeho nástupce Rudolfa II. Jak už bylo výše zmíněno, pro vzdělané vrstvy bylo typické zakončit univerzitní studium studijní cestou. V důsledku toho mnoho intelektuálů, které by s ohledem na jejich místo původu mohlo být zařazeno mezi kontakty střední Evropy, tedy kulturních center českých, rakouských, uherských či polských, potkal Sidney mimo toto prostředí, například během projíždění rýnskou Falcí nebo pobytu v Itálii.

U všech kontaktů budu sledovat tři hlavní faktory, podle kterých je také rozčlením. Prvním faktorem bude časová posloupnost, tedy doba, ve které Sidney osoby poznal, druhým bude místo, kde se setkali, nebo také místo jejich původu, a jako třetí faktor budu sledovat vliv, respektive oblast vlivu, který na Sidneyho následnou kariéru, tvorbu, či čistě jen zájem mohli střeoevropští intelektuálové mít. Tento vliv budu sledovat ze dvou rovin, vliv na jeho konfesní příslušnost nebo společenské ukotvení a vliv na jeho zájem o přírodovědné oblasti. Ústředním spojujícím prvkem u většiny kontaktů bude Hubert Languet, který byl, jak ho Sidney v korespondenci několikrát označil, *creator* nebo *matchmaker* mnoha vzniklých přátelství.

Nejprve se tedy podívám na vztah mezi Sidneyem a Languetem, přičemž se stejně jako u dalších kapitol budu opírat o dochovanou korespondenci. Poté se zaměřím na výše zmíněné faktory.

5. Hubert Languet

Hubert Languet byl Sidneyhovým mentorem, majícím na jeho následný intelektuální vývoj značný vliv. Languet se narodil roku 1528 v Burgundsku jako syn guvernéra Vitteaux. Stejně jako Sidney pocházel z aristokratické rodiny, díky čemuž se mu dostalo také kvalitního vzdělání. Po dokončení univerzity v Poitiers se vydal na svou kavalířskou cestu, v jejímž rámci se dostal do Itálie. Nejdříve studoval na univerzitě v Boloně a poté v Padově, kde získal doktorát. Během svého pobytu v Itálii se setkal s protestantskými myšlenkami Philipa Melanchthona, chráněnce Martina Luthera. Ač Languet pocházel z katolické rodiny, v návaznosti na setkání s Melanchtonem v Sasku, kam se z toho důvodu vydal, konvertoval k protestantismu. Jeho myšlenky a znalosti uchvátily samotného Augusta Saského, který ho ustanovil do funkce svého velvyslance v Paříži. Po několika letech Languet službu opustil a emigroval do Německa, kde se účastnil několika významných protestantských setkání. V roce 1570 se vrátil zpátky do Paříže jako Augustův vyslanec. V Paříži se spřátelil s dalším vyslancem protestantské země Francisem Walsinghamem, který pravděpodobně zinscenoval v roce 1572 setkání Langueta s mladým aristokratem z protestantské Anglie, Philipem Sidneyem.⁶⁹

Languet byl pro Sidneyho vzorem oplývající intelektem, dobrou myslí a vřelostí. Jeho přítel Joachim Camerarius⁷⁰, profesor humanistiky na univerzitě v Lipsku, se o něm vyjádřil jako o muži se silnou pamětí, analytickými schopnostmi a dobrými znalostmi o evropských dvorech a jejich aktérech. Nicméně tyto skvostné dovednosti můžeme vycítit i z korespondence.⁷¹ V jednom z prvních dopisů z 5. prosince 1573 Sidney píše Languetovi: „[...] zatímco mě obviňuješ, že jsem se v lásce k Tobě umírnil, já Tebe a Tvou božskou ctnost ctím a vždy ctít budu.“⁷²

---

⁶⁹ Osborn. Young Philip Sidney 1572-1577, s. 48.

⁷⁰ Joachim Camerarius (1500-1574), ve své době významný humanista, který překládal z latiny, zajímal o astrologii a působil jako učitel řečtiny a historie na gymnáziu v Norimberku. Mezi jeho přátele patřil jak Hubert Languet, tak i Philip Melanchthon, se kterým se seznámil ve Wittenbergu. Jeho synové Joachim ml, lékař, a Philip, právník patřili do kruhu Sidneyho přátel. In: Kastnerová, *Viatori in continens: Intelektuální kruh rodiny Sidney a střední Evropa (Andreas Dudith, Johannes Sambucus)*, s. 2.

⁷¹ Osborn. Young Philip Sidney 1572-1577, s. 48-50.

⁷² „[...] since you silently accuse me of some slackening in the love with which I honour, and shall always honour, you and your godlike virtue.“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 45. Přel. NS.

Vztah mezi Sidneyem a Languetem se dá rozdělit do čtyř rovin. Všechny tyto roviny budou v následující části stručně popsány a podloženy konkrétními dopisy.

Nejprve se zaměřím na praktickou rovinu, která vychází z Languetovy role Sidneyho hlavního informátora o aktuálním dění ve Svaté říši římské i mimo ni. Výše již bylo popsáno, že díky informacím, kterými je korespondence nabita, si získala svou oblíbenost i v pozdějších dobách. Pravidelným zpravodajstvím o aktuálním dění se mohl Sidney těšit právě díky Languetově oblibě. Informace, které byly Languetovým kapitálem, byly cenným zbožím, o které měly zájem i další osoby z různorodých kruhů. Například 7. ledna 1574, což je doba, kdy Sidney prožívá své italské dobrodružství, se Languet zmiňuje o velvyslanci Du Ferrierovi, který by o tyto informace měl zájem, což však nechce dopustit, a proto žádá Sidneyho, aby nezasílal dopisy na velvyslancovu adresu. V tomto okamžiku k tomu Langueta vedou nesobecké důvody, jelikož ví, že jeho přítel Vulcob je také velvyslancovým informátorem, a proto by byl nerad, aby si jeho přítel připadal upozaděn.⁷³ Tato zmínka nám dává důkaz o vysoké hodnotě, kterou informace v té době měly, a tím i osoby, které těmito aktuálními informacemi disponovaly. Sidney se mohl těšit jednak ze získaných informací přímo od samotného, na trhu žádaného Huberta Langueta, za druhé od přátel, které díky tomuto mentorovi získal, a v neposlední řadě si mohl u Langueta pravdivost jinde získaných informací ověřovat.

Languetova role na Sidneyho cestě nespočívala jen v pozici informátora o politickém dění a o vztazích napříč evropskými dvory. 11. února 1574 sám Sidney píše: „[...] *Mezitím, budeš-li souhlasit, Tě prosím o sdělení, jak se Ti daří: a pokud máš nějaké novinky, prosím Tě i o ně. Tvé dopisy miluji pro mnoho důvodů, které mohou být jednoduše shrnuty do jednoho jediného, že jsou od Tebe.*“⁷⁴ Přestože jde o rétoriku, která byla v dopisech běžná až požadovaná, s ohledem na četnost dopisů mezi nimi, je zřejmé, že si Sidney vztahu s Languetem opravdu vážil, nikoli jen pro výhody, které tím získal.

Role informátora měla zcela jistě i didaktické účely, a proto přímo souvisí s druhou rolí, rolí mentora, průvodce na Sidneyho studijní cestě ukotvujícího studijní kurikulum. Sidney svého

---

⁷³ „[...] *you keep the favour of that Camillus who looks after our letters: because I would not want the letters you write to me to be sent to Ambassador Du Ferrier, for the following reason: Perrot, who lives in his house, [...], wrote to me recently that the ambassador would be grateful if I would from time to time write to him about public affairs:[...].*“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 84. Přel. NS.

⁷⁴ „[...] *Meanwhile, if you agree, please write me about all your affairs: and if you have any news, do let me have it. For I love your letters, for many reasons but which can all easily be summed up in one: they are yours.*“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 115. Přel. NS.

mentora žádá, jestli by mu neposkytl rady ohledně oblastí, kterým by bylo výhodné se začít během studia věnovat. Diskutují například o studiu astrologie a geometrie, kterému se Sidney začal věnovat během pobytu v Benátkách nebo také o studiu cizích řečí a četbě antických klasiků. Podle Languetových rad by se Sidney měl soustředit jen na vybrané předměty a ty studovat do hloubky, nikoli na mnoho různorodých, u kterých může s ohledem na množství poznat jen základy, které mu nepřinesou očekávané plody. Languet se domnívá, že nejdůležitějším a v budoucnu nejužitečnějším předmětem je studium morální filosofie, aby věděl, co je spravedlivé a co nikoli. Měl by se podle něj zaměřit na studium Aristotelovy Etiky Nikomachovy, přičemž Sidney se zdá být dle Kuina zainteresován spíše do Aristelovy Politiky.⁷⁵ Sidney byl natolik ctižádostivý student, že i přes rady, kterých si bezpochyby vážil, pro něj bylo na prvním místě jeho vlastní přesvědčení a sám ve všem musel spatřovat výhodu.

Podobně Languet přistupuje i k radám týkajícím se studia cizích řečí. Radí mu, že by měl nadále kultivovat své jazykové dovednosti, ale upřednostnit by měl ty, kterým se již věnovat začal. Kuin píše, že Sidney uměl plynule anglicky, francouzsky, ovládal latinu a během svého pobytu v Itálii se učil i italsky.⁷⁶ Byl pilným studentem, který sám vznášel žádosti o rady ohledně studia a poté se je snažil plnit. Za zajímavou považují například reakci na rady ohledně zlepšování se v latině, o které Langueta prosil. Languet mu poradil, aby překládal Ciceronovy dopisy do angličtiny a pak to zkusil zpět do latiny a tím by poznal, jak moc se jeho styl od Ciceronova stylu liší. Ctižádostivý Sidney si však tento úkol dobrovolně ztížil a rozhodl se překládat Ciceronovy dopisy nejprve do francouzštiny a až poté do jeho rodné angličtiny. Pak tento kruh chtěl opakovat v opačném směru.⁷⁷ Languetovy rady směřovaly nejen ke studiu z knih a dopisů, ale také k nalezení učitele, či společníka, který by se s ním mohl učit. Při radách týkajících se zlepšení výslovnosti v latině odkazoval Sidneyho na svého přítele Mathäuse Delia.⁷⁸ Přestože

---

⁷⁵ „[...] that is why you need to spend the little time you have left concentrating entirely on the most essential things. And the things I call essential are those which it is shameful for those born to high rank not to know, and which later can be both an ornament and help to you. [...] And I think it is silly to learn the rudiments of many disciplines rather for ornament than for use. [...] After the study of that, I do not think there is any subject more useful for you than that part of moral Philosophy which teaches what is just and unjust.“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 96-97. Přel. NS.

nebo „... You need to think about your condition in life, [...]: indeed, the time left to you for that is terrible short; so you must make sure not to work on so much at once that one subject hinder another.“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 101. Přel. NS.

⁷⁶ Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 111.

⁷⁷ „I will follow in this manner: first I will translate some letter of Cicero's into French, then it will go from French into English, and then full circle (but not Abondio's) back into Latin. Perhaps I will strengtghen my Italian with the same [kind of] exercise [...].“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 92. Přel. NS.

⁷⁸ „[...] My dearest son, make an effort, I beg you, to make some changes in your pronunciation of Latin. Nothing is so hard that you cannot achieve it with your intelligence. [And] this is not a laborious thing: you can use the

se pohyboval na území Svaté říše římské, kde ústředním jazykem byla němčina, nedokázal se tuto řeč naučit, ač ho Languet nejednou informoval o výhodách, které by ze znalosti této řeči mohly pramenit. V dopise ze 4. února 1574 Sidney píše: „*Pokud jde o německou řeč, můj drahý Huberte, zoufám si: má v sobě něco – a ty to velmi dobře víš – hrubého, natolik, že nemám již žádnou naději v to, že bych se ji v současném stádiu života zvládl naučit alespoň do té míry, abych jí porozuměl.*“⁷⁹

Sidnyho pílě při studiu mohla být dle Languetových obav někdy na úkor jeho vlastního zdraví. V dopisech ho často žádá, a tím zároveň reaguje na jeho vlastní stížnosti ohledně zdravotního stavu, aby na své zdraví dbal a nepřetěžoval se při studiích příliš. 15. ledna 1574 píše: „*Žádám Tě, aby ses staral o své zdraví, a nevěnoval tolik času studiu.*“⁸⁰ Nebo 22. ledna 1574: „*Nic přeháněného netrvá stále; a není možné mít zdravého ducha, který neobývá zdravé tělo [...].*“⁸¹

S těmito požadavky souvisí jeho další role, kterou vedle role mentora Languet v Sidneyho cestě za vzděláním zastával, role přítele a otce. Vedle obav o jeho zdraví Languet Sidneymu vyčítal, že mu o sobě nedává dostatečně často vědět nebo ho upozorňoval na strasti, které ho mohou během cest a pobytu v Itálii, i v souvislosti s jeho konfesní příslušností, potkat. Pravděpodobně se obával jako přesvědčený protestant, který se narodil do katolických kruhů a až v dospělém věku konvertoval, že italské dobrodružství ho svede z cesty, ke které se ho snažil i zprostředkovanými kontakty nasměřovat. Na počátku jejich epistolární komunikace Sidney na Languetovy dopisy neodpovídal, Languet tedy nešetří slovy výtek, kde ho neúnavně žádá, aby mu o sobě dal vědět a tím ho osvobodil od strachu. Například 19. listopadu 1573, pár týdnů poté, co Sidney opustil Vídeň a vydal se na cestu na jih, píše: „*Od starosti a obav, od strachu jistě bys mě osvobodil, kdybys mi alespoň jednou za čas na své cestě napsal. Nevyžaduji zdlouhavé psaní, stačilo by, kdybys napsal ‚dnes jsme dorazili v bezpečí‘ nebo něco tomu podobného.*“⁸² Nebo 27. listopadu 1573 píše: „*Už je to měsíc, co jsi odjel, a ještě si nám*

---

services of Delius, a most delightful man, who will perfect you in it by mimicking you in fun and joking with you.[...]“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 85.

⁷⁹ „*As for the German language, my dear Hubert, I quite despair of it: it has in it – and you know this well – something harsh, so much so that I cannot hope at this stage of my life ever to be good enough even to learn to understand it.*“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 106. Přel. NS.

⁸⁰ „*I beg you to také care of your health, and not to spend so much time on your studies.*“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 87. Přel. NS.

⁸¹ „*Nothing immoderate is lasting; and it tis not enough to have a healthy mind i fit does not inhabit a healthy body[...].*“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 97. Přel. NS.

⁸² „*From what care and worry, from what fear indeed, you would have freed me if once in a while you had written to me on your journey. I did not need an effortful missive, but just one that would say ‚Today we have*

nenapsal ani jeden jediný dopis, nemůžeme si pomoci od obav, které o Tebe máme, zdali se Ti nestalo něco zlého.“⁸³ V tomto dopise tím „my“ myslí nejspíš ostatní přátele, se kterými Sidneyho při pobytu ve Vídni seznámil. Mohl by se jednat například o Jeane de Vulcoba nebo Carola Clusia.

Languet v některých dopisech působí dotčeně a přehnaně se snaží Sidneyho kárat a vzbuzovat v něm lítost. Podle Kuina to patří k humanistické konvenci nazývané *jocare*, tedy ‚oznamovat něco žertovně‘, která byla typická pro soukromé dopisy vznikající v 16. století. Jde o rituál plný zdvořilostních frází, které jsou psány v žertovném diskurzu zahrnujícím spáchané skutky, po kterých přichází trest. Podle Kuina Sidney tomuto diskurzu rozuměl a chápal Languetova silná slova jako rituál, sám ve svých dopisech často využíval žertovného, ironického diskurzu.⁸⁴ Výhružná dikce je například v dopisu z 4. prosince 1573: „*To je jediná věc, u které budu přísně dodržovat pravidla přátelství; a pokud nedodržíš svůj slib, budu si stěžovat u našich společných přátel, což by mohlo mít značný vliv na Tvou reputaci.*“⁸⁵ Nebo 13. února 1574: „[...] [*Pro*] tentokrát se budu ovládat nejlépe, jak to jen dovedu, a nebudu si stěžovat u našich přátel; ale kdyby se tento čin měl opakovat, pohnul bych již nebem a zemí, což by v Tobě zanechalo nesmazatelnou rýhu. [...]“⁸⁶ Naopak v o několik let pozdějším dopise z 28. května 1576, pocházejícím z doby, kdy Sidney byl zpět ve své rodné vlasti, se o tomto žertovném diskurzu výslovně zmiňuje: „*Avšak ostatní věci, které Ti ve svých dopisech, míním v legraci, jen abych Tě donutil psát.*“⁸⁷

Přátelství bylo v době renesance podstatným společenským prvkem, odkazujícím na dobu antiky, o který bylo třeba pečovat. Motiv přátelství se v korespondenci objevoval v souvislosti s rétorickými a didaktickými funkcemi umění *ars epistolica*. Languet Sidneyho o přátelství poučuje, stanovuje pravidla nebo vyjadřuje city, kterými k Sidneymu oplývá a které přátelství

---

arrived here safely, ' or something like that. [...]“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 33. Přel. NS.

⁸³ „[...] *As it has now been a month since you left us and you have not yet sent us the slightest letter, we cannot help worrying about you, and being afraid that something bad has happened to you.* [...]“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 36. Přel. NS.

⁸⁴ Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 118.

⁸⁵ „*This is the only thing in which I will strictly apply the rules of friendship; and if you do not do keep your promise I will complain of you to our common friends, with whom it would be a serious matter to throw away your reputation.*“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 42.

⁸⁶ Vlastní předklad anglického originálu: „[...] [*For*] *now I will contain myself as best I can, and not report my complaints to our friends; but if you perpetrate such a crime one more time I will move heaven and earth, and brandy ou with an indelible mark.* [...]“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 117-118. Přel. NS.

⁸⁷ „*But the rest of what I reproach you with in my letter I quote jokingly, to stir you to writing.*“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 647.

mezi nimi podtrhují. V návaznosti na předchozí část o výtkách a výčitkách, mohou pravidla přátelství tak, jak je Languet ve svých dopisech formuluje, vyzníť také vyčítavě, kdy Languet symbol přátelství záměrně využívá, aby Sidneyho namotivoval k pravidelné komunikaci, o kterou stojí. Jako dobrý příklad výše zmíněného poslouží dopis z 27. listopadu 1573, kde Languet píše: „[...] *pokud se o nás přátelé strachují, jedním z pravidel přátelství je osvobodit je od jejich starosti a úzkostí pramenící z obav, co nejdříve je to možné.*“⁸⁸

Sidney odpovídá na Languetovy starostlivé dopisy s dávkou ironie, která mu je blízká. Jeho reakce na rady a výtky odpovídají reakcím mladého muže nedůvěřujícího starší generaci a přesvědčeného o nadnesenosti důležitosti vytýkaného problému. Motiv vztahu s Languetem v pozici otce a syna se objevil i v Sidneyho pastorálním románu Arkádie, kde postava Philisida zdrženlivě, někdy až opovržlivě, reaguje na rady staršího Gerona.⁸⁹ Ironie, kterou Sidney rád v dopisech s Languetem používal, je zřejmá například v dopise z 25. prosince 1573, kde stojí: „*Můj drahý Languete, píši Ti tato slova výhradně proto, abych Ti dokázal, s jakou svědomitostí oceňuji tímto malým důkazem tak velké přátelství. Nemám co dalšího bych napsal, možná jen, a vím, že to ti udělá obzvláště radost – že si stále užívám výborného zdraví.*“⁹⁰

V kontextu zmínek o přátelství je v dopisech zaznamenán také odkaz na dobu antiky, která v době renesance byla pro dobové intelektuály klíčovým zdrojem. V dopise z 5. února 1574 definuje Languet přátelství s odkazem na Cicerona: „[...] *přátelství je solí a kořením života.*“⁹¹ V témže dopise mu radí, jak si správně vybrat přátele a jak být opatrný na to, s kým se stýká či bude stýkat ve své budoucí profesi. Pomluvy a drby byly také častou praxí vzdělané třídy renesanční kultury, se kterou měl možnost se setkat i sám Sidney, když na dvoře královny Alžběty sehrál jistou roli v manipulacích kolem královnina sňatku. Obezřetnost byla nutnou vlastností každé veřejně činné osoby. 5. února 1574 radí Languet mladšímu příteli, kde si opět neopustí antický citát: „[...] *A až se Ti pokladnice přátel naplní, zjistíš, že přátelé Ti nepřinášejí jen požitek, ale také ochranu před případnými ranami a otrěsy, které může způsobit bouře*

---

⁸⁸ „[...] *it is part of the rules of friendship, when our friends worry about us, as far as possible to free them from their care and anxiety.*“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 36. Přel. NS.

⁸⁹ SIDNEY, Philip. *The First Eclogues. The Countesse of Pembrokes Arcadia, written by Sir Philippe Sidnei.* Londýn, 1590, s. 55-58.

⁹⁰ „*My dear Languet, I am writing you these few words at this time solely to let you see that I am religiously honouring that little token pledge of so great a friendship. I have nothing else to write, except – and that I know will make you happy – that I am still enjoying excellent health. [...]*“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 73. Přel. NS.

⁹¹ „[...] *friendship is the salt and spice of life.*“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 110. Přel. NS.

*nespravedlnosti. Modlím se, aby Tě Bůh ušetřil, nicméně takové pohromy mohou potkat právě osoby se znatelnou ctností: jak říkají staří, závist je vždy společníkem ctnosti, vyčkávající na příležitost zaútočit.*⁹²

Languet je Sidneyho hlavním zdrojem při tvoření kruhu přátel. Přátelé, jak je zřejmé již z výše citovaného, pro něj znamenali hodnotnou součást života jak profesního, tak osobního. Snažil se svému chráněnci sjednat setkání s intelektuály, se kterými si myslel, že by si Sidney za prvé mohl rozumět, ale podstatné pro něj bylo také, aby na něj měli správný vliv, který by nešel proti Languetově přesvědčení. 4. prosince 1573 Languet píše: „*Jen jsem Ti chtěl svým dopisem nabídnout příležitost potkat lidi, kteří by dle mého úsudku milovali a obdivovali ctnost v každém muži – nemám žádné pochyby o tom, že Ty si je se svými způsoby získáš snadno. V každém případě, ať půjdeš kamkoli, narazíš na dobré muže, kteří Tě budou obklopotvat vlídností: alespoň do té doby, dokud budeš ctít pravdu a neproměníš se v jinou osobu.*“⁹³

Languetovou poslední úlohou, ke které přistupoval s veškerou zodpovědností, byla role zprostředkovatele kontaktů, role *matchmakera*. Languet byl intelektuál s širokou intelektuální sítí, která se rozpínala přes evropské i mimoevropské prostředí a zároveň se mohla skládat z několika dalších intelektuálních kruhů. V každém místě, kde Sidney pobýval, se mu snažil najít vhodné společníky, k čemuž využíval různých metod. Mezi oblíbené jeho metody patřilo například zasílání dopisů směřovaných osobám, se kterými chtěl Sidneyho spojit, v balíčku spolu s dopisy na Sidneyho adresu. Sidneyho v takovém dopise žádá, aby dopis dané osobě předal. Při výběru intelektuálů, se kterými chtěl Sidneyho seznámit, dbal vždy na několik věcí. Za prvé pro něj bylo důležité, aby si byli potencionální společníci se Sidneyem povahově blízcí a mohli se tak ponořit do příjemné konverzace, v lepším případě i u dobrého vína. Potom byla samozřejmě klíčová i výhodnost vztahu, jak pro Sidneyho, tak pro něj samotného a s tím související zisk, který mohl Sidney z jednotlivých svazků těžit většinou v podobě nabytých informací, znalostí nebo také jako pomoc při studiu.

---

⁹²„[...] *And when you have amassed a treasure of friends, you will realize not only what pleasure that brings you but even what protection, if you ever happen to be battered and shaken by the storms of unjust fortune. I pray that God spares you that, but nonetheless such disasters happen particularly to those whose virtue is most conspicuous: for as the old saying goes, envy is always virtue's companion, and lies ever in ambush for it.*“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 110. Přel. NS.

⁹³„*I just wanted through my letter to give you an opportunity to meet people who I judged would love and admire virtue in any man – I had no doubt that you would easily win them over with your manners. In any case, wherever you go there will always be good men who will surround you with kindness: as long as you are not untrue to yourself and do not turn into a different person.*“ In: Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 42. Přel. NS.

6. Chronologicko-geografické členění

Cílem této kapitoly je rozdělení osob, které Sidney na své cestě Evropou potkal, podle míst jejich působení a tím i míst, kde k setkání došlo. Nejprve se zaměřím na problematiku jednotlivých zemí a kulturních center a poté věnuji krátký odstavec každé osobě, která je s daným místem spojená a jejichž vztah se Sidneyem budu v následující kapitole analyzovat. V popisu míst budu postupovat chronologicky, tedy podle toho, jak Sidney jednotlivá místa v toku času své cesty navštívil. Sidneyho cesta je podrobněji popsána v kapitole o fenoménu cestování.

6.1 Německé kontakty

Pomineme-li Paříž, která byla Sidneyho první destinací a kde se setkal právě se svým mentorem provádějícím ho po zbytek evropské cesty, tou dobou působícím v pozici velvyslance Augusta Saského,⁹⁴ prvním místem, které bylo pro tvorbu jeho sítě zprostředkované Hubertem Languetem klíčové, byla oblast Rýnské Falci, kde svou návštěvu započal ve městě Heidelberg. Languet předtím, než přijal místo velvyslance v Paříži, absolvoval cestu po německých zemích, studoval v Padově a Wittenbergu. V Heidelbergu měl přátele získané právě díky zmíněné cestě a studiu ve Wittenbergu. Dle tradice bylo běžné, že po studiích ve Wittenbergu odcházeli duchovní za službou právě do Heidelbergu.⁹⁵ O přátele z jeho vrstev poskytující mladému aristokratovi na cestách dobrou společnost nebylo nouze ani v oblasti Rýnské Falci. V Heidelbergu se díky Languetovským kontaktům seznámil se Zachariášem Ursinem, spoluautorem heidelbergského katechismu vydaného roku 1560.⁹⁶ Do Heidelbergu se podíval ještě při zpáteční cestě domů, kde potkal hraběte ze Seyn-Wittgensteinu, který je jedním z recipientů analyzované korespondence.

Dalším z říšských měst poctěné jeho návštěvou byl Frankfurt nad Mohanem. Frankfurt byl již od středověku znám jako kulturní a díky své středové poloze mezi jižní a severní částí říše

---

⁹⁴Osborn. *Young Philip Sidney 1572-1577*, s. 47.

⁹⁵Mackanney. *Evropa šestnáctého století*, s. 146.

⁹⁶Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 804-805.

i obchodním centrem.⁹⁷ Ke kultuře města přispíval i pravidelně se konající knižní veletrh *Frankfurter Buchmesse* (angl. *Book Fair*), díky kterému město získalo skvělou reputaci mezi intelektuály jako veletrh múz (angl. *Fair of Muses*).⁹⁸ Podle Kuina se Sidney do města, aby si užil zářijového veletrhu, nestihl dostat čas, o dobrou společnost a konverzaci s intelektuály a literáty z různých koutů světa však pravděpodobně nepřišel.⁹⁹

Třetím v době renesance důležitým kulturním a obchodním centrem říšské říše, které v této oblasti navštívil, byl Štrasburk, ve kterém se díky svým jazykovým dovednostem snáze orientoval v rámci společenských kruhů. Od 15. do 17. století byl Straßburg biskupským městem, přičemž se vedle Wittenbergu a Zürichu v druhé polovině 16. století stal jako město Jakoba Sturma třetím největším centrem uznávajícím kalvinismus. Zde měl tu možnost potkat budoucího přítele Jeana Lobbeta.¹⁰⁰

Zacharias Ursinus (1534-1583)

Zacharias Ursinus se narodil roku 1534 ve Vratislavi a posléze odešel za studii do Wittenberku, kde se setkal nejen s Philipem Melanchthonem, ale byl také ubytován v jeho domě. Poté se vydal na studijní cestu do Francie, kde se setkal s Janem Kalvínem, a do Curychu, kde na něj duch reformovaného protestantismu mohl také působit. Své studium zakončil na univerzitě v Heidelbergu, kde získal i místo rektora na teologické fakultě díky svým znalostem obou konfesních tradic, jak té luteránské, tak i kalvinistické. Jeho hlavním přínosem je sepsání Heidelbergského katechismu roku 1563 na žádost Fredericka III., usilujícího o náboženskou jednotu.¹⁰¹

Ludwig I., hrabě ze Sayn-Wittgensteinu (1532-1605)

Ludwig I. byl kultivovaným humanistou, konfesí kalvinistou, přátelícím s křesťanskými reformátory Bullingerem a Gwalthrem v Curychu a Ursinou a Olevianem v Heidelbergu. Patří tedy mezi další Languetem zprostředkované kontakty z protestantských kruhů.¹⁰²

---

⁹⁷ Vocolka. *Frankfurt am Main*, s. 535.

⁹⁸ ROVELSTAD, Mathilde. *The Frankfurt Book Fair*, s. 114-115.

⁹⁹ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 804-805.

¹⁰⁰ Vocolka. *Straßburg*, s. 1833.

¹⁰¹ Dreyer. *The Heidelberg Catechism: A 16th century quest for unity*.

¹⁰² Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 405.

Jean Lobbet (1520-1601)

Jean Lobbet byl právník a učitel práv na univerzitě ve Štrasburgu, zároveň působil jako zástupce Svobodných říšských měst (něm. *Reichsstädte*) v Paříži, kde se pravidelně setkával s Francisem Walsinghemem, velvyslancem královny Alžběty, u kterého Sidney v Paříži bydlel a díky kterému se setkal s Languetem. Je možné, že i Lobbeta poznal díky Walsinghamovi.¹⁰³

6.2 Vídeňské kontakty

Vídeň byla dlouhá léta až na pár výjimek habsburským centrem Svaté říše římské, tento faktor měl na její význam jako střediska Říše bezpochyby velký vliv. Svatá říše římská se rozpínala přes značnou část Evropy a tomu odpovídaly i funkce habsburských činitelů. V návaznosti toho byla Vídeň nejen kulturním, ale také administrativním centrem, což se podepsalo na jejím obyvatelstvu, které bylo většinou zaměstnané v administrativních službách.¹⁰⁴ Sidney jako návštěvník se zde mohl seznámit s institucionálními strukturami a politikou. Vídeň byla městem naléhavého politického jednání, souvisejícího vedle jiných administrativních úkonů i s obranou proti nedaleko působícím Turkům. Navzdory těmto problémům byla Vídeň místem vzdělaných mužů, příjemných botanických zahrad a dobré konverzace.¹⁰⁵

Přestože zde byla univerzita s dlouhou historickou tradicí, nepatřili místní mladí studenti k výjimce a také se často nacházeli na cestách za cílem získat spíše místo na zahraničních univerzitách. Tento přístup se nepovedlo zvrátit ani arcibiskupovi působícímu v době vlády Ferdinanda II., který usiloval o zakázání studia mimo vídeňské prostředí. Vídeňská univerzita se na počátku 16. století nacházela v krizi, za kterou s velkou pravděpodobností mohla o století dříve bující reformace. Není z toho však přímo vinen Lutherův anti-akademický postoj, ale spíše změna, která se následovně odehrála na univerzitách samých. Profesori se spojovali s kleriky a univerzity směřovaly ke vzdělávání přinášejícím benefity pouze v následné církevní kariéře. Změna přišla až s Ferdinandovým nástupcem.

---

¹⁰³ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 810-811.

¹⁰⁴ Vocelka. *Wien*, s. 2161.

¹⁰⁵ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 814.

Maxmilián II. se naučil dělat kompromisy a pro růst místních univerzit se nebál ani obětí. Během jeho vlády se jako i v ostatních zemích dostala univerzita pod přísnější kontrolu státu a byly zde provedeny humanistické reformy. Stále však platilo pravidlo, že studenti volili vídeňskou univerzitu pouze jako výchozí bod, ze kterého se poté snažili dostat na zahraniční univerzity, především v Padově nebo Wittenbergu.¹⁰⁶

Vídeň byla Sidneyho první destinací v odlehle části říše na východě, která byla zároveň hlavním dvorem císaře Maxmiliána II. Jak píše Kuin, duch aktuálního císaře byl ve městě všudypřítomný. Jednou z kvalit Maxmiliána II. byla volba osob, kterými se obklopoval. Vedle šlechticů, kteří byli v úřadě dle tradice, povolával i přední evropské intelektuály k účasti na jeho dvoře. Mnoho z těchto intelektuálů patřilo do kruhu Huberta Langueta, díky čemuž se s nimi dostal do kontaktu i Sidney.¹⁰⁷ Sidney do Vídně přijíždí na konci roku 1572, tedy zhruba půl roku poté, co se vydal na svou kavalírskou cestu na evropský kontinent. Do Vídně přijíždí v doprovodu Langueta, se kterým se setkal ve Frankfurtu.

Johannes Crato (Johannes Crafft von Crafftheim) (1519-1585)

Johannes Crato, rodným jménem Johannes Kraft, je jedním z dalších vrtislavských intelektuálů, kteří působili na dvoře císaře Maxmiliána II. Crato jako syn vrtislavského řemeslníka odjel v mladistvém věku 15 let studovat do Wittenbergu, kde se seznámil s Melanchthonem a Lutherem. Tyto dvě významné reformační osobnosti ho dokonce nasměřovali k zájmu o medicínu a díky Melanchthonovi se mu poštěstilo studovat u nikoho menšího než u samotného Giovanniho Battisty da Monte, díky čemuž se mu dostalo nejlepšího a nejinnovativnějšího vzdělání, které v té době v Evropě bylo možné.¹⁰⁸ Díky svým schopnostem, které mohly pramenit i ze získaného vzdělání, se stal uznávaným a lékařem císaře Maxmiliána II. Jako člen kruhu Languet-Camerius patřil bezpochyby mezi Languetovy klíčové kontakty, se kterými byl v pravidelném kontaktu, díky tomu byl zájem, aby se s ním jeho chráněncem měl možnost také setkat, k čemuž se objevila příležitost pravděpodobně při jeho první návštěvě Vídně roku 1572.¹⁰⁹

---

¹⁰⁶ Almási. *The Uses of Humanism: Johannes Sambucus (1531-1584), Andreas Dudith (1533-1589), and the Republic of Letters in East Central Europe*, s. 34-35.

¹⁰⁷ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 812-813.

¹⁰⁸ Broër. *Friedenspolitik durch Verketzerung Johannes Crato (1519-1585) und die Denunziation der Paracelsisten als Arianer*, s. 143-144.

¹⁰⁹ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 813.

Carolus Clusius (Charles de l'Ecluse) (1526-1609)

Charles de l'Ecluse byl francouzsky hovořící intelektuál pocházející z tehdy nizozemského města Arras. Dnes je známý spíše pod latinským jménem Carolus Clusius jako propagátor botaniky, lékař a svým způsobem i cestovatel. Z každé z cest, které absolvoval, si přivezl nové objevy z oblastí botaniky. Například díky jeho cestě do Španělska a Portugalska sepsal publikaci popisující vůbec poprvé floru těchto zemí,¹¹⁰ nebo je spojován i s rozšířením plodin z Nového světa, jako například brambor.¹¹¹ Pro získání rostlin ze zemí, které nemohl navštívit, využíval své rozsáhlé intelektuální síť, díky tomu se pojí také se společenstvím *republic of letters*. Roku 1573 ho císař Maximilian II. pozval do Vídně a nabídl mu místo ředitele císařských zahrad, tuto nabídku samozřejmě zvidavý a nových poznatků chtivý intelektuál neodmítl a do nového prostředí Vídně přijel. Svým zaujetím patřil mezi vlivné intelektuály své doby, nebýt odnětí císařské prebendy Rudolfem II., možná by se jeho jméno těšilo popularitě i v dobách pozdějších.¹¹²

Lazarus von Schwendi (1522-1583)

Lazarus von Schwendi se narodil v městečku na jihu Německa do šlechtické rodiny, byl to státník a generál působící na dvoře krále Maximiliana II. a jeho předchůdců (Karla V., Philippa II, Ferdinanda I.). Jeho jméno je nejčastěji spojováno s vojenskými akcemi v boji proti Osmanům. Jako rádce tří císařů byl zapojen do klíčového rozhodování, za prvé ohledně náboženské otázky týkající se principu tolerance v poreformační době a také posílení centrální moci.¹¹³

Jean de Vulcob (1535-1607)

Jean de Vulcob působil ve Vídni jako francouzský velvyslanec a kněz katolického vyznání, byl to vzdělaný člověk, který měl rád umění a hezké věci. Známa je historka, jak se mu zalíbil Sidneyhův obraz od Veronese a snažil se získat jeho kopii.¹¹⁴¹¹⁵

---

¹¹⁰ Stafleur. *Review of Carolus Clusius' Austrian Flora, by Caroli Clusii Atrebatensis and Carolus Clusius*, s. 535.

¹¹¹ Unriszy in Savoia and Heniger. *Carolus Clusius and American Plants*, s. 424.

¹¹² Kastnerová. *Jak setkání se středoevropskými intelektuály podnítilo zájem Philipa Sidneyho o přírodní vědy: případ Carola Clusia*, s. 2.

¹¹³ Schnur. *Lazarus von Schwendi (1522-1583): Ein unerledigtes Thema der historischen Forschung*, s. 39.

¹¹⁴ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 450.

¹¹⁵ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 814.

6.3 Uherské kontakty

V Uhrách byla situace nejsložitější. Nebyla zde až do roku 1635 žádná místní univerzita, která by mohla mít vliv na vzdělání a kulturní fungování země. Jedním z důvodů byl pravděpodobně nedostatečný zájem univerzitu zakládat, vezmeme-li v potaz nedaleká centra Vídeň nebo Krakov, jejichž univerzity mohly suplovat roli místní univerzity.¹¹⁶

Uhry byly v 16. století rozděleny na dvě části, královské Uhersko s centrem v Bratislavě a turecké Uhersko s centrem v Budě.¹¹⁷ Bratislava (tehdy *Pressburg* nebo maďarsky *Poszony*) byla druhým místem po Vídni, které Sidney navštívil při jeho cestách po východní Evropě. Tato cesta byla pro Sidneyho pravděpodobně velmi náročná i kvůli špatnému stavu, ve kterém cesty ve východní Evropě byly. Sidneyho návštěva Uherska bohužel blíže zmapována není.¹¹⁸ Jisté je, že Sidneyho na této cestě doprovázel Clusius, se kterým ho seznámil humanista s uherským původem Johannes Sambucus, přítel Huberta Langueta.¹¹⁹ V Bratislavě se díky kontaktům Huberta Langueta setkal s Georgem Purkircherem, známým lékařem a botanikem.¹²⁰

Georg Purkircher (1530-1578)

Georg Purkircher je dalším příkladem středoevropského humanisty. Byl to lékař, botanik a básník, zařazující se mezi podporovatele Philipa Melanchthona, kteří měli tu čest být jeho přímými žáky ve Wittenbergu,¹²¹ K příležitosti prvního výročí Melanchthonovy smrti mu též napsal eklogu. Zároveň patří do intelektuální sítě Huberta Langueta, díky čemuž se s ním mohl potkat i Sidney.¹²²

---

¹¹⁶ Almási. *The Uses of Humanism: Johannes Sambucus (1531-1584), Andreas Dudith (1533-1589), and the Republic of Letters in East Central Europe*, s. 29-31.

¹¹⁷ Illik. *Royal Hungary of Kingdom of Hungary? Interpretation, History and Reception of Two Historical Terms*, s. 149.

¹¹⁸ Almási. *The Uses of Humanism: Johannes Sambucus (1531-1584), Andreas Dudith (1533-1589), and the Republic of Letters in East Central Europe*, s. 34.

¹¹⁹ Kastnerová, *Viatori in continens: Intelektuální kruh rodiny Sidney a střední Evropa (Andreas Dudith, Johannes Sambucus)*, s. 8-9.

¹²⁰ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 814.

¹²¹ Birnbaum. *Reviewed Work: Opera quae Supersunt Omnia. by Georgius Purkircher*, s. 390.

¹²² Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 814.

6.4 Italské kontakty

Padovská univerzita bylo oblíbenou destinací intelektuálů z různých částí Evropy, ostrovní Anglie nevyjímaje. Poté, co se Jindřich VIII. rozešel s Římem, byla Padova jako poslední italské město udržující si svou autonomii od svaté říše snadným cílem. Padovská univerzita byla však lákadlem i pro zájemce z ostatních evropských národností, kteří se chtěli vzdělávat v oblastech jak humanitních, tak přírodovědných.¹²³ Téměř všichni, se kterými se Sidney během své cesty setkal, měli za sebou pobyt v Padově. Není žádným divem, že se sem vydal i Sidney. Languet, ač zde sám trávil také svá studijní léta, nebyl z této cesty nadšený a převládaly u něj obavy o mladého, téměř devatenáctiletého šlechtice. 15. ledna 1574 píše: „*Důrazně Ti radím, aby ses vrátil zpět do Německa: nemyslím si totiž, že bys byl tam, nebo kdekoliv jinde v Itálii, v bezpečí.*“¹²⁴

Padova se sice nenachází ve střední Evropě, pro záměr této diplomové práce je však dalším z důležitých míst, do kterého se Sidney rád vracel a ze kterého často posílal dopisy intelektuálům působícím ve střední nebo východní Evropě. Jak píše Kuin, Sidney toto město považoval za centrum Evropy ležící mezi východem obléhaným Turky a jeho domovem na západě.¹²⁵ Často toto místo navštěvoval. Univerzita v italské Padově patřila mezi přívětivá místa. Zde se studenti nemuseli obávat pronásledování a po dokončení vzdělání nemuseli skládat katolickou přísahu. Důvodem může být i absence teologické fakulty. Často sem tedy zavítali studenti z protestantského prostředí. Podobně tomu bylo i na univerzitě v saském Wittenbergu, kde studenty lákala konfesijní mnohostrannost a flexibilita pod taktovkou Philippa Melanchthona. Melanchthonovy myšlenky byly blízké, jak už bylo naznačeno v předchozích kapitolách, i Sidneymu a Languetovi.¹²⁶ Nejdříve však Sidney zavítal do Benátek.

Padova se svou pozicí univerzitního centra postrádala státní vládu, obchodní centrum, armádní složky a strategickou důležitost, na rozdíl od nedaleko vzdálených Benátek, které byly pro

---

¹²³ Woolfson. *Padua and the Tudors: English Students in Italy, 1485-1603*, s. 6.

¹²⁴ „*I strongly advise you to come back to Germany: for I do not think you would be safe there, or anywhere in Italy [...].*“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 89. Přel. NS.

¹²⁵ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 819-820.

¹²⁶ Almási. *The Uses of Humanism: Johannes Sambucus (1531-1584), Andreas Dudith (1533-1589), and the Republic of Letters in East Central Europe*, s. 39.

návštěvníky rušivějším a dražším místem pobytu. V dopise ze 7. ledna 1574 píše Languet o své radosti z toho, že se rozhodl vrátit se do Padovy, do města, které pro něj bude klidnější a nabídne mu lepší podmínky ke studiu.¹²⁷ Nebo v pozdějším dopise z 22. ledna 1574 sděluje, že v Padově jistě najde lepší ubytování a dostane se mu tam příjemnější společnosti, se kterou budou moci diskutovat i o studijních problémech.¹²⁸ V Padově mu zprostředkoval Languet společnost v podobě mladých intelektuálů, kteří do Padovy přišli s podobným cílem jako Sidney, vzdělávat se. Mezi padovské kontakty patří tedy český šlechtic Michal Slavata, hrabě z Chlumu a Košumberku, další z Languetových chráněnců Philipp Ludwig, hrabě z Hanau-Müntzenbergu, Fabián I., baron z Donína a Jakob Monau.

Philip I., hrabě z Hanau-Münzenbergu (1553-1580)

Hrabě z Hanau-Münzenbergu byl jedním ze tří Languetových chráněnců, se kterým se díky společnému mentorovi setkal během svého pobytu v Padově, kde byl hrabě z Hanau také s podobnými studijními a cestovatelskými záměry, a který mu dělal určitou dobu společnost. V dětství hraběti z Hanau zemřel otec, a tak se dostal do područí opatrovníků. Mezi jeho vzdálené příbuzné patřil Vilém I. Oranžský, významný představitel nizozemské revoluce. Z Paříže jeho cesta vedla do Basileje, ze které pravděpodobně pokračoval na jih až do Padovy, kde se setkal se Sidneyem.¹²⁹ Kuin se vyjadřuje k jejich podobnosti, kterou vedle společného patrona spojuje také podobný osud na počátku cest, kdy se ocitli v nesprávnou chvíli v Paříži a museli ji opustit nad očekávání dříve, i když každý odlišným směrem.¹³⁰

Michael Slavata (1554-1577)

Michael Slavata, baron z Chlumu a Košumberku pocházel ze šlechtické a bohaté české rodiny. Jeho otec konvertoval k utrakvistickým protestantům. Studoval ve Wittenbergu a cestoval po Itálii, kde se setkal se Sidneyem. Je to další Sidneyho společník, přítel, se kterým trávil během svého italského pobytu mnoho času.¹³¹

---

¹²⁷ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s.84.

¹²⁸ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s.95.

¹²⁹ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 815.

¹³⁰ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 126.

¹³¹ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. lviii.

Fabián I., baron z Donína (1550-1621)

Fabián I., baron a purkrabí z Donína byl pruský vojevůdce a státník, který během svého pobytu v Padově roku 1574 konvertoval k protestantismu. Cestoval společně s Jakobem Monauem, přičemž v závěru svých cest dokončil v Ženevě své vzdělání. Baron z Donína nebyl společníkem, ke kterému by se Sidney dostal skrze Langueta, ale bylo tomu právě naopak, do společnosti Langueta se dostal i na základě referencí, které Sidney o baronovi z Donína skrz korespondenci svému průvodci poskytl.¹³²

Jakob Monau (1545-1603)

Jakob Monau byl humanista pocházející z Vratislavi, žák Zacharia Ursina, který pobýval v Padově spolu se svým společníkem s baronem z Donína. Je považován za významnou osobnost v konfesní politice ve Slezsku, kde působil jako městský radní v Lehnici (něm. *Lieghnitz*), v Brzegu (něm. *Brieg*) a ve Volově (něm. *Wohlau*).¹³³

Mathäus Wacker (1550-1619)

Johann Mathäus Wacker z Wackenfelsu jako student práv ve Štrasburku a v Ženevě práva patřil do kruhu Cratona a Langueta. V Padově, do které se vydal na jejich popud, dokončil své studium s titulem doktora práv. Mezi jeho dalšími přáteli, kteří patřili také do kruhu Sidneyho, se objevují jména Jakob Monau nebo Andreas Dudith. Roku 1592 konvertoval ke katolicismu, přičemž protestantské přátele neztratil.¹³⁴ Na přelomu století byl jedním z předních diplomatů na dvoře císaře Rudolfa II., kde zastával funkci radního. V této pozici se setkal s Johannem Keplerm, který mu dedikoval spis *On the Hexagonal Snowflake*.¹³⁵

6.5 České kontakty

Kulturním centrem Českého království byla od 10. století Praha, přičemž ale během vlády Jagelonců a Habsburků nebyla vlivem aglomerace místem, kde se král většinu svého času

---

¹³² Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 249

¹³³ Fleischner. *The First German Agricultural Manulas*, s. 3.

¹³⁴ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. lxi.

¹³⁵ Deitz. Ioannes Wower of Hamburg, Philologist and Polymath. A Preliminary Sketch of His Life and Works, s. 136.

zdržoval. Po Vladislavském zřízení zemském získala výsadní postavení utrakvisticky smýšlející šlechta.¹³⁶ Mnoho studentů pražské univerzity, navzdory její dlouholeté tradici, volilo cestu studia na zahraničních univerzitách i proto, že místní profesori nešli naproti humanistickým myšlenkám dostatečnou rychlostí.¹³⁷

Sidney se spolu s Languetem vydal do Prahy roku 1575, tedy v době císařské návštěvy, kterou si vyžádaly české stavy. O této události píše Languet Sidneymu v dopise z 28. ledna 1574 do Padovy zároveň s přáním, aby se na českou cestu vydal spolu s ním,¹³⁸ jak se také stane. Po cestě se zastavili v Brně, kde se Sidney poprvé setkal s myšlenkami Jednoty Bratrské, které mu byly jako stávajícímu následovníkovi Philipa Melanchtona blízké. V čele Českých bratrů stáli Ján ze Žerotína a Tomáš Jordán, se kterými následně zůstal ve styku. Některé jejich myšlenky byly zahrnuty také v České konfesi, předložené císaři při příležitosti této návštěvy. Česká města Sidneymu ukázala problémy v praktickém fungování říše. Čechy byly královstvím, jehož král byl zároveň císařem Římské říše se sídlem daleko vzdáleným, šlechta hrdá, nezávislá, s většinovým složením z reformovaných protestantů. Císař od českých stavů očekával finanční podporu na obranu proti Turkům, kdežto česká šlechta spatřovala jako důležitá jiná témata, jako například téma náboženské svobody. Problematika českých stavů byla jedním z témat dopisů. Z Brna mířila cesta do Prahy, kde měl možnost poznat Tadeáše Hájka z Hájku.¹³⁹

Tomáš Jordán (1539-1586)

Tomáš Jordán byl lékařem pocházejícím ze Sedmihradska, části dnešního Rumunska, z Kluže (německy *Klausenburg*), z čehož se vyvinul také jeho šlechtický přídomek, který jeho rod poté, co se stal prvním nejvyšším zemským lékařem v Brně, získal. Jordán pocházel z luteránské rodiny, což pravděpodobně mohlo vést k jeho pozdějšímu rozhodnutí přidat se na povolání Jana Blahoslava a Jana ze Žerotína k Českým bratřím.¹⁴⁰ Toto společenství jako důsledek husitské

---

¹³⁶ Albrecht. *Prag*, s. 1649.

¹³⁷ Albrecht. *Prag*, s. 36.

¹³⁸ „[...] *The Bohemians are in no mind to negotiate with the filiusfamilias: they want someone who has the power not only to accept what they are offering but also to distribute largesse. So the Emperor will have to go to see them himself, which I think he will do around the end of March. It would be marvellous if around that time you could come to us. We would go to Prague together, and perhaps further, and look at the sights worth visiting in Moravia and Bohemia [...].*“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 104.

¹³⁹ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 819-820.

¹⁴⁰ Offner. *Deue Daten zur Biographie des Klausenburger Arztes Thomas Jordanus (1540-1586): Epidemiologe, Balneologe und Protomedicus von Mähren*, s. 92-93.

reformace bylo založeno na ideách Johna Wycliffa, pro které byla nejdůležitější hodnota Boží lásky.¹⁴¹ Z dochované korespondence existují důkazy o vztazích, které udržoval s předními tehdejšími intelektuály, jako byl Johannes Crato, Carolus Clusius, Joachim Camerarius, Andreas Dudith nebo Philip Sidney.¹⁴² Se Sidneym se setkal roku 1575, kdy se se svým mentorem Languetem vydali na společnou cestu do českých zemí, přičemž jejich první zastávkou bylo právě Brno, kde Jordán působil.¹⁴³

Tadeáš Hájek z Hájku (1525-1600)

Tadeáš Hájek z Hájku, lékař, astronom, astrolog, botanik, matematik, geograf a alchymista se narodil roku 1525 do rodiny vzdělaného pražského měšťana, kde následně započal i svoje studium, tedy studium matematiky a astronomie na pražské univerzitě. Studoval také ve Vídni a v italské Boloně. Po svých studiích se vrátil do rodné Prahy, kde se stal profesorem matematiky na své alma mater, kde se však udržel pouze tři roky. Poté započal svou lékařskou praxi. Působil jako osobní lékař jak císaře Maxmiliána II., tak i jeho následníka Rudolfa II. Jako astronom proslul díky pojednání o nové hvězdě v souhvězdí Cassiopeia z roku 1572. Jeho dalším zajímavým spisem je protomedika o hádání osudů z lidský čel, tzv. metoposkopie, nebo spis o výrobě piva.¹⁴⁴

V následujících kapitolách rozdělím kontinentální kontakty Philipa Sidneyho podle toho, ve které oblasti zájmů mohli mít na Sidneyho konfesní příslušnost, následné působení u dvora nebo tvorbu vliv, a kterými konkrétními zmínkami v korespondenci nebo v sekundární literatuře se dá tento vliv podložit. V první části se zaměřím na Sidneyho konfesní příslušnost a ve druhé na jeho zájem o přírodní vědy. Mnoho osob by mohlo být zařazeno do obou částí, právě proto rozhodující zmínka v korespondenci, pomocí které osoby tematicky rozdělím.

---

¹⁴¹ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 819

¹⁴² Offner. *Deue Daten zur Biographie des Klausenburger Arztes Thomas Jordanus (1540-1586): Epidemiologe, Balneologe und Protomedicus von Mähren*, s. 92-93.

¹⁴³ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 819

¹⁴⁴ Soumar. *Tadeáš Hájek z Hájku a jeho doba*, s. 12-16.

7. Nábožensko-politické kontakty

Vzhledem k tomu, že se nacházíme v 16. století, kdy celá Evropa byla protknuta náboženskými konflikty, považuji za příznačné prozkoumat Sidneyho cestu Evropou z perspektivy kontaktů, které mohly formovat jeho náboženské přesvědčení. Směr jeho náboženské cesty byl určen již v dětském věku, kdy se narodil do protestantské rodiny alžbětinské doby. Dle dostupných zdrojů není zcela snadné říci, který konkrétní směr určoval Sidneyho zbožnost, nicméně je možné tento směr přiblížit alespoň na základě kontaktů, se kterými se stýkal, a míst, kde k setkání docházelo. Komplikace jasného určení konfese vznikají i s ohledem na dobu, která přímo navázala na období reformace a konfese a vztahy nebyly ještě ve společnosti zcela ukotveny. Tyto kontakty měl často zprostředkované mentorem Hubertem Languetem, který byl sám vyznáním protestantského, tedy přesněji se označoval jako následovník Philipa Melanchthona, za philipistu. Mezi následovníky Philipa Melanchthona se řadili povětšinou vzdělaní, humanisticky smýšlející právníci, doktoři, diplomati nebo politici působící mezi lety 1570 a 1580.¹⁴⁵ A právě s takovými společníky se pokoušel Languet Sidneyho spojit.

Jako mladý aristokrat protestantské země se mohl již na počátku své cesty setkat s konfliktem namířeným proti reformovaným protestantům, Hugenotům, v Paříži během tzv. Bartolomějské noci. V důsledku toho Paříž v srpnu roku 1572 spěšně opustil a svou cestu nasměroval do klidnějších míst v Rýnské Falci, kde byl rozšířený kalvinismus. K tomuto směru často Melanchthonovi následovníci inklinovali. Nejprve jeho kroky mířily do Heidelbergu, do města radikálních reformačních hnutí. Pokračování jeho cesty je blíže popsáno v kapitole tomu věnované.

7.1 Protestantské prostředí

Sidney s ohledem na svůj původ a země, do kterých se vydával, se dá ve větší míře zařadit mezi intelektuály z protestantského prostředí. Směr Sidneyho konfesní cesty však udává i sám Languet, konvertovaný protestant. Pokud se zaměříme na náboženskou příslušnost kontaktů, ke kterým se ho snažil nasměrovat, většinou se setkáváme právě s protestanty. V této kapitole

---

¹⁴⁵ Stillman. *Philip Sidney and the Catholics: The Turn from Confessionalism in Early Modern Studies*, s. 98-99.

se zaměřím na osoby, které patří do protestantských kruhů, nehledě na přesnou konfesi, jelikož během 16. století panovala mezi protestanty konfesní roztržštěnost. Mezi jmény se budou vyskytovat philipisté, kalvinisté nebo členové Jednoty bratrské. Někteří k této příslušnosti konvertovali, některým cestu určilo již domácí prostředí. V poreformační době nebyla náboženská dogmata jednotná a existovala opravdu pestrá škála různorodých i sobě si podobných konfesí. Stále však platilo pravidlo *Cuius regio, eius religio*, tedy ‚koho země, toho víra.‘ Konfesi příslušných intelektuálů tedy ve velké míře určovalo prostředí, ve kterém se narodili anebo prostředí, ve kterém studovali nebo kde našli místo pro své karierní uplatnění.

Zacharius Ursinus

V předchozí kapitole jsem jako první osobu, kterou Sidney potkal při své návštěvě Heidelbergu, zmínila rektora teologické fakulty Zacharia Ursina. Sidney měl možnost Ursina poznat jako mnoho dalších díky rozsáhlé síti, které se jeho mentor mohl těšit. 10. března 1575 Languet píše Sidneymu: „*V Heildergu prosím pozdrav doktora Ursina, nejskvělejšího muže, kterému jsem o Tobě psal.*“¹⁴⁶ Tento dopis je prvním Languetovým dopisem napsaným Sidneymu na jeho zpáteční cestě do Anglie, na kterou se vydal po společné návštěvě Prahy. V dopise mu píše o znepokojení, o kterém mu psal Francis Walsingham. Walsingham podezíral Sidneyho z náboženské proměny a možnými sympatiemi s Benáťany. O tom, na co a koho přesně narážel, by se dalo spekulovat. Jednou z variant je, že by to mohlo souviset s odmítáním razantního protikatolicismu, které dle Katherine Duncan-Jones jak Sidney, tak i jeho otec zastávali.¹⁴⁷ Duncan-Jones označuje Sidneyho dokonce za krypto-katolíka, což je však podle Roberta E. Stillmana přehnaně odvážné tvrzení, i s ohledem na dobu náboženské nejednoty.¹⁴⁸ Další spekulace by mohla mířit k pestrosti, kterou velkoměsto, jakým tou dobou byly Benátky, nabízelo. Sidney se zde mohl setkat s různými praktikami, které ho mohly z jeho cesty za ctností a morálkou svést. Tyto praktiky souvisejí s konfesními problémy, se kterými se Benáťané zaobírali. Tyto problémy plynuly z pozice svobodné republiky, která sice ležela na apeninském poloostrově, kde se rozpínal stát katolického papeže, ale zároveň hraničila s protestantskou říší. Volba reformačně smýšlejících jedinců musela být někdy orientována k praktickým a společensky výhodným účelům.¹⁴⁹ Zcela jistě však víme, že v Benátkách Sidney pobýval a

---

¹⁴⁶ Vlastní překlad z angl. orig. „*At Heidelberg please greet Doctor Ursinus, a most excellent man, to whom I have written about you.*“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 404-405.

¹⁴⁷ Katherine Duncan-Jones – *Sir Philip Sidney's Debt to Edmund Campion*, s. 86

¹⁴⁸ Stillman. *Philip Sidney and the Catholics: The Turn from Confessionalism in Early Modern Studies*, s. 98

¹⁴⁹ Martin. *Salvation and Society in Sixteenth-Century Venice: Popular Evangelism in a Renaissance City*, s. 205.

nechal se i zvěčnit malířem Veronesem, který, jak je známo, byl odsouzen roku 1573 za vulgaritu, jak to bylo ortodoxními vrstvami vnímáno, znázorněné na svém obraze *Poslední večeře*.¹⁵⁰ Languet se k těmto pochybnostem však staví výslovně odmítavě. Dalšími slovy se Languet přesouvá k návrhům, koho by v Porýní stálo za to navštívit. I tohle by mohlo být považováno za důkaz důvěry, že Sidney ze své cesty nesešel, jak se domnívá Walsingham. Zároveň se ho však opět snaží nasměrovat na konfesní cestu, kterou Languet ze svého pohledu přesvědčeného filpisty považuje za společensky přijatelnou. Navrhuje mu, aby navštívil francouzské kazatele, což je příhodné i s ohledem na Sidneyho omezené komunikační možnosti práměnicí z neznalostí němčiny v německy orientované jazykové oblasti. V dalším odstavci přichází zmínka o Zachariu Ursinovi, kterého nechá pozdravovat a nešetří ani slovy chvály a uznání, což bylo v rámci tehdejší korespondenční rétoriky běžné. Dle mého názoru i tato zmínka o pozdravu by mohla být oním úmyslným nasměrováním Sidneyho k člověku, který prošel školou Melanchthona ve Wittenbergu.¹⁵¹

V žádném z dopisů, kde se píše o Zachariu Ursinovi, nemáme důkaz o tom, že by to byly přátelé a ponořovali se společně do hlubokých diskuzí. Je jisté, že Ursinus patřil mezi Languetovy přátele, se kterými byl v pravidelném styku, nicméně o Sidneym se v kontextu tohoto jména tak uvažovat nedá. Pravděpodobně pro něj byl osobou, kterou má možnost navštívit a využít její služby na cestách, nicméně tímto jejich společná komunikace končí. Spekulovat by se dalo i o tom, zda se s Ursinem mohl vůbec mladý aristokrat se smyslem pro humor setkat v příjemné konverzaci, s ohledem na dvacetiletý věkový rozdíl a na Ursinovu stydlivost, o které se zmiňuje Kuin.¹⁵²

Georg Purkircher

Georg Purkircher je dalším příkladem středoevropského humanisty, jenž byl Melanchthonovým podporovatelem jako jeho přímý žák během studií ve Wittenbergu.¹⁵³ Zároveň patřil do intelektuální sítě Huberta Langueta, díky které se s ním mohl potkat i Sidney. Stalo se tak při jeho cestě z Vídně do odlehlejších východních částí říše s první zastávkou v Bratislavě (tehdy německy *Pressburg* nebo maďarsky *Poszony*).¹⁵⁴ První zmínku

---

¹⁵⁰ Martin. *Salvation and Society in Sixteenth-Century Venice: Popular Evangelism in a Renaissance City*, s. 228.

¹⁵¹ Dreyer. *The Heidelberg Catechism: A 16th century quest for unity*.

¹⁵² Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 806.

¹⁵³ Birnbaun. *Reviewed Work: Opera quae Supersunt Omnia. by Georgius Purkircher*, s. 390.

¹⁵⁴ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 814.

v korespondenci máme v dopise od Huberta Langueta z 22. září 1573. V té době se pravděpodobně Sidney nacházel na neplánovaném výletě poté, co se vrátil z Bratislavy. Languet mu v tomto dopise vyčítá, že ho o jeho návratu neinformoval. Píše mu, že se ho dotklo, že mu Sidney nedůvěřuje ani v té míře, aby mu sdělil své plány. Tato informace je v dopise z didaktických účelů, které byly ve vztahu Sidney-Languet klíčové. Zmínka o Purkircherovi přichází jako radostné oznámení v úvodu dopisu, že se jejich setkání v Bratislavě na základě jeho doporučení uskutečnilo. Languet považoval tento kontakt pro Sidneyho za výhodný, a proto se také pokoušel, aby se ti dva opětovně setkali. V témže dopise píše, že svému chráněnci posílá tento dopise právě po Purkircherovi, který míří do míst Sidneyho aktuálního pobytu, do Vídně.

Dochovaná je také přímá korespondence mezi Purkircherem a Sidneyem z 6. června 1576, kdy Purkircher reaguje na dopis adresovaný Languetovi, který si přečetl ve Vídni a ve kterém se o něm Sidney zmiňoval. Dále čtenáře podrobněji informuje o událostech v Uhrách, zemi trvale ohrožované Turky.¹⁵⁵ Sidneyho uherská cesta bohužel nebyla podrobně zmapována, díky jeho tvorbě a zmínkách v korespondenci je však zřejmé, že na něj tato zem udělala značný dojem. Například v *Obraně básnictví* odkazuje na zkušenosti získané v této oblasti. Zároveň se často objevují v korespondence informace o uherských aférách nebo jménech. Vedle zájmů o aktuální dění a konfesní příslušnosti je spojovala také literární tvorba. Stejně jako Sidneyho, tak i Purkirchova díla reagují na aktuální dění. Purkircher jedno ze svých děl věnoval například Maximilianovi II., ve kterém žádá Boha, aby křesťanství chránil jak před tureckou hrozbou, tak i před těmi, kdo se staví proti luteránskému učení.¹⁵⁶ Purkircher je osoba, která vzhledem k tvorbě zastávala vedle své funkce uznávaného botanika i jistou úlohu v náboženských tématech. Purkircher se však dostal do povědomí hlavně díky přátelům, v jejichž korespondenci se jeho jméno objevuje, nebo s nimiž si i sám dopisoval. Tyto přátelé patří zároveň do kruhu Huberta Langueta a také Sidneyho, jde o Cameraria, Clusia nebo také Cratona.¹⁵⁷ V jednom ze svých dopisů s Clusiem z 15. dubna 1577 se dokonce Purkircher zmiňuje o Sidneyově návštěvě Prahy, o které kdyby věděl, určitě by mu tam alespoň zaslal dopis s pozdravem. V tento okamžik prosí Clusia, aby Sidneyho vřele pozdravoval v jednom ze svých dopisů.¹⁵⁸ Je zřejmé,

---

¹⁵⁵ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 688-689.

¹⁵⁶ Birnbaun. *Reviewed Work: Opera quae Supersunt Omnia. by Georgius Purkircher*, s. 391.

¹⁵⁷ Murphy. *A New Order of Medicine: The Rise of Physicians in Reformation Nuremberg*, nečíslováno.

¹⁵⁸ *Frühneuzeitliche Ärztebriefe des deutschsprachigen Raums (1500-1700)* [online]. Würzburg: Institut für Geschichte der Medizin der Universität Würzburg [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: www.aerztebriefe.de/id/00003233

že korespondence mezi nimi nepokračovala v žádném směru, i když oba o sobě celou dobu věděli a nezapomněli na své setkání. V dopise z 28. listopadu 1577 Languet Sidneyho informuje o Purkircherově smrti. Zemřel spolu s jedním ze svých synů na mor.

Jakob Monau

Další osobou spřízněnou s Melanchthonovým učením je Jakob Monau, humanista pocházející z Vratislavi, Ursinův žák, se kterým se Sidney setkal během svého pobytu v Padově. Monau zde pobýval spolu s baronem z Donína. Zmínky o Monauovi jsou zaznamenány opět v Languetově korespondenci. Dopis z 23. dubna 1574 Languet začíná běžnou rétorikou zmiňující strach o svého chráněnce a touhu po informacích o jeho bezpečných příjezdech. Sidney se pohyboval často na cestách, tato rétorika je přítomná ve většině dopisů. Sidney na ní na oplátku vždy reaguje s pocitem, že Languetovy obavy jsou zbytečně přehnané. O Monauovi se zmiňuje v kontextu Sidneyho nespolehlivosti dodržet dohodu o pravidelné komunikaci, kde mu také sděluje, že o tomto nedostatku se zmínil i v dopise Monauovi.¹⁵⁹ Jakob Monau byl přítel Johanna Crata, po kterém Languet Monauovi posílal dopisy. Languet často posílal dopisy Sidneymu ve společném balíčku s dopisy Monauovi a dalšímu příteli hraběti z Hanau, o čemž ho i v dopisech informoval. S ohledem na komplikované možnosti při posílání dopisů, které jsou popsány v kapitole o korespondenci, je jasné, že dopisy recipientům, kteří o sobě mohli či dokonce měli vědět, bylo výhodné posílat ve společných balíčcích. Tímto způsobem mohl svému chráněnci i poskytnout možnost potkat zajímavé osoby, na které by jinak nenarazil.¹⁶⁰

Zmínka o tom, že se Sidney s Monauem stýkal, je přítomná v pozdějším dopise ze 4. června, kde dle Sidneyových slov nechává Monau, který se u něj právě zastavil, pozdravovat Langueta. O jakých tématech spolu konverzovali, ve kterých se spolu shodli nebo naopak si oponovali, zůstává i v důsledku neexistující vzájemné korespondence, záhadou. Jejich pravidelné setkávání je však více než pravděpodobné.¹⁶¹ Poslední zmínku nacházíme v odpovědi z 18. června 1574 od Langueta, kde ho nechává pozdravovat přesto, že si není jist, jestli se ještě nachází v Padově. Kuin poznamenává, že Monau se z Padovy chystal na cestu do Ženevy.¹⁶² Pravděpodobně díky této cestě se z filipisty stal přesvědčeným kalvinistou.¹⁶³ Vzhledem

---

¹⁵⁹ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 178.

¹⁶⁰ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 175.

¹⁶¹ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 249.

¹⁶² Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 262-263.

¹⁶³ SCHIMMELPFENNIG Adolf. Monau, Jakob. Dostupné z: <https://www.deutsche-biographie.de/sfz65048.html>

k informacím o jejich návštěvách, které máme z dopisu psaném Languetovi, je však zcela pravděpodobné, že našli společná témata, dosti možná i v konfesní rovině, i proto, že se Sidney o Monauovi vyjadřuje jako o rozumném a dobrém muži. Navíc byla náboženská témata v poreformační době přítomná ve většině intelektuálních diskuzí.

Fabián I., baron a purkrabí z Donína

Další osobou z padovských kontaktů je Fabián I., baron a purkrabí z Donína, který během svého pobytu v Padově konvertoval k protestantismu. Bylo to tedy v době, kdy se zde nacházel i Philip Sidney a další jejich společní přátelé. Je zcela pravděpodobné, že i tento akt se Sidneym během společných konverzací probírali. Baron z Donína nebyl společníkem, ke kterému by se Sidney dostal skrze Langueta, ale bylo tomu právě naopak. Ve svém dopise z 31. května žádal Sidneyho, aby Languetovi referoval o jeho touze ho poznat, což Sidney i ve svém dopise datovaném 4. června učinil. V rámci tohoto záměru Sidney barona vychvaluje a tvrdí o něm, že svou ctností již překonal ostatní Němce, nacházející se toho okamžiku v Padově.¹⁶⁴ Languet se s mladým šlechticem nakonec setkal. Zájem o jeho společnost mu udělal radost i proto, že rodinu pánů z Donína znal. V dopise adresovaném Sidneymu vzpomíná na dobu, kterou trávil ve Wittenbergu a v Paříži, kde potkal Fabiánova strýce z otcovy strany Christophu, přesvědčeného kalvinistu. Přátelství s Hubertem Languetem pro něj bylo osudové. Díky svým konexím a výborným seznamovacím schopnostem mladému baronovi zprostředkoval setkání s falckrabím Johannem Kasimírem, do jehož služeb baron z Donína také vstoupil a doprovázel ho při válečném tažení do Vlámka roku 1578.¹⁶⁵ Sidney se s Kasimírem také znal. Je dokonce možné, že Languet chtěl Sidneyho oženit s jednou z Kasimírových dcer.¹⁶⁶

Přestože mezi Sidneym a baronem po jeho návratu do Anglie neproběhla žádná komunikace, na své přátelství nezapomněli. V dopise z 13. srpna 1576 baron nechává Sidneyho pozdravovat přes Langueta z Regensburku, přičemž i poznamenává, že má Sidneyho v oblibě. Tou dobou vykonával Sidney již své povinnosti u anglického dvora.¹⁶⁷

---

¹⁶⁴ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 249.

¹⁶⁵ Nissen. *Dohna, Fabian von*. Dostupné z: <https://www.deutsche-biographie.de/pnd124530540.html#ndbcontent>.

¹⁶⁶ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 750.

¹⁶⁷ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 701.

Ludwig I., hrabě ze Sayn-Wittgensteinu

Dalším z řad italských kontaktů je Ludwig I., hrabě ze Sayn-Wittgensteinu. Wittgenstein byl kultivovaným humanistou, konfesí kalvinistou. Mezi jeho přátele patřil Ursinus. Patří tedy mezi další Languetem zprostředkované kontakty z protestantských kruhů. Languet dle dopisu z 10. března 1575 měl zájem o to, aby se se Sidneyem setkali. Jako taktiku opětovaně využil korespondenci. Sidneymu oznámil, že se chystá napsat dopis hraběti Sayn-Wittgensteinovi, který nechá nasměrovat na Sidneyho adresu, aby mu umožnil se s touto pro něj zajímavou osobou setkat a případně i navázat přátelství.¹⁶⁸ Tento dopis mu zaslal 13. března 1575. Tato metoda patřila mezi časté Languetovi metody, jak své chráněnce seznámit se zajímavými osobnostmi.

Michael Slavata

Posledním italským kontaktem, kterému se budu v této kapitole věnovat, je Michael Slavata¹⁶⁹, který studoval ve Wittenbergu a následně v Padově, kde se se Sidneyem setkal. Michael Slavata je jediným z Čechů, s nimiž Sidney vedl přímou korespondenci. První zpráva o této osobnosti pochází z dopisu Languetovi, kde Sidney vyjadřuje potěšení z kontaktů, které v Padově získal a zmiňuje se právě o Slavatovi jako o „*mladém muži nejlepších kvalit*.“¹⁷⁰ Languet Sidneymu odpovídá s podobným potěšením 5. února, kde Slavatu zařazuje do přátelského trojúhelníku s hrabětem z Hanau. Zmiňuje se také o dopise, který mu Slavata poslal a ve kterém také nešetřil radostnými výrazy z nově navázaného přátelství.¹⁷¹ Vedle korespondence s Languetem jsou zmínky o tomto přátelství také v dopisech od dalšího přítele z padovského kruhu, barona z Donína. V dopise z 31. května Sidneymu děkuje za psaní, které mu přeposlal z Benátek a také ho informuje o tom, že ho dal přečíst Slavatovi, přičemž předpokládá, že se tím Sidneyho nedotkne.¹⁷² Jejich korespondence je v přátelském duchu. V dopisech spolu probírají cestování, společenské problémy nebo politiku. Například v dopise z 7. října 1575, který Slavata posílá na konci své rekreační návštěvy Francie z Paříže. Nejdříve mu vysvětluje, proč mu nemohl napsat dříve, potom mu plný pozitivních dojmů vypráví o spokojenosti, kterou v něm tato dovolená vyvolala a že by si snad dokázal na klid zvyknout, jelikož se během cest vyhýbal místům, kde

---

¹⁶⁸ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 405.

¹⁶⁹ Patřil do českého hraběcího rodu Slavatů (Slawatů) z Chlumu a Košumberka. Za husitských válek rod podporoval stranu husitů. Nejznámější z rodu Slavatů je však Vilém (1572-1652), který zastával před vypuknutím stavovského povstání úřad královského místodržícího, kvůli čemuž byl spolu s Bořitou z Martinic vyhozen z okna během Pražské defenestrace roku 1618. In: Halada. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, s. 509-510.

¹⁷⁰ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 91.

¹⁷¹ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 110.

¹⁷² Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 235.

probíhaly boje. Dále se vyjadřuje k aktuálnímu dění před blížící se bitvou u Dormans při náboženských válkách mezi Hugenyoty a katolíky pod vedením Jindřicha I. de Guise. Ke konci nastiňuje své plány o cestě do Anglie, kde by se chtěl se Sidneyem potkat.¹⁷³ K této návštěvě došlo dle informace z dopisu Languetovi na jaře následujícího roku.¹⁷⁴ V následujících dopisech se dozvídáme o Slavatových dluzích Sidneymu, o kterých se Languet domníval, že mu nikdy nesplatí a tím se u něj dostal do nepřízně.¹⁷⁵ Takové změny se u Langueta běžně neděli a Slavatu původně považoval za vhodnou společnost pro své šlechtice, jelikož byl o pár let starší, a tím na ně mohl mít dobrý vliv. Dalo by se spekulovat o možném vlivu Slavaty, českého šlechtice, který na Sidneyho během společně strávené doby v Padově působil, a právě proto se rozhodl navštívit české země během své kavalírské cesty roku 1575, a i následně jako vyslanec anglické panovnice roku 1577.¹⁷⁶

Tomáš Jordán

V Padově Sidney trávil období od podzimu 1573 do jara 1574, poté se vrátil zpátky do Vídně a z Vídně vážil společnou cestu s Languetem do českých zemí. Zde měl Sidney možnost se seznámit s lokálním náboženským směrem v čele s Tomášem Jordánem a Janem ze Žerotína, s Českými bratry. Je třeba říci, že Tomáš Jordán je právě ta osobnost, která by vzhledem ke své profesi lékaře, mohla být zařazena i do kapitoly níže o kontaktech z přírodovědného prostředí. Pro cíle této kapitoly jsem ho zvolila právě z důvodu působení u Jednoty bratrské na Moravě (*unitas fratrum, angl. Bohemian Brethren*). Jednota bratrská vycházela z Husitské reformace a svým učením navazovala na Wicliffovy myšlenky. Za nejdůležitější vyznání víry považovali Boží lásku a teologické diskuze měly jít stranou.¹⁷⁷ Právě proto v čele Jednoty stáli spíše šlechtici než duchovní. Typická pro ně byla literární činnost. Zasloužily se vůbec prvním překladem Bible z původních jazyků, která nese název Bible kralická podle Kralic na Moravě, kde byla vytisknuta.¹⁷⁸

Sidney si bezpochyby staršího Jordána oblíbil, a proto mu i 2. března 1575 poslal dopis z Prahy, aby se s ním rozloučil předtím, než české země opustí. V tomto dopise Sidney vyznává Jordánovi veškerou úctu, kterou k němu chová. Jako důkaz uvádí i fakt, že Languet byl tím,

---

¹⁷³ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 535-537.

¹⁷⁴ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 659.

¹⁷⁵ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 762; 769; 797.

¹⁷⁶ Van Dorsten. *Sidney and Languet*, s. 216.

¹⁷⁷ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 819.

¹⁷⁸ Odložilík. *Bohemian Protestants and the Calvinist Churches*. s. 347.

kdo toto přátelství spojil. Nechává pozdravovat Jana ze Žerotína, kterého si taktéž váží a který je další významnou osobou ve fungování Jednoty bratrské v této době. Spolu s dopisem posílá Jordánovi slíbenou sbírku poezií. Tento skutek by mohl být považován za známku důvěry a přátelství ze strany samotného Jordána, poznamenáme-li i fakt, že byl (dle dostupných zdrojů) o patnáct let starší než Sidney. Jako důkaz úcty a přátelství k mladšímu příteli využil renesanční konvenci výměny spisů a knih, o které Sidneyho poprosil.¹⁷⁹ Bohužel neexistuje žádný dochovaný dopis, který by naznačil, že jejich vztah alespoň skrze korespondenci mohl pokračovat nebo že se v průběhu následujících let setkali, například při Sidneyhově druhé návštěvě Prahy roku 1577.

Philip, hrabě z Hanau-Münzenbergu

Hrabě z Hanau-Münzenbergu byl pro Sidneyho opravdovým přítelem, s jehož přítomnosti se velmi těšil a vzpomínal na ni, i když se nacházel v jiném městě. Byl jedním ze tří Languetových chráněnců, na kterého narazil stejně jako na Sidneyho v Paříži, odkud také v důsledku Bartolomějské noci předčasně prchal. Oba Philipů spojuje kromě jména mnoho dalších faktorů. O jejich podobnosti nicméně píše i sám tvůrce tohoto přátelského svazku: „*Pyšním se tím, že jsem byl jedním z těch, kdo toto přátelství spojili – nebo alespoň našli příležitost k jeho začátku, jelikož právě podobnost Vašich životních cest a směřování ke ctnosti je tím, co toto přátelství spojilo.*“¹⁸⁰ Hraběti z Monau, nebo hraběcímu příteli (*Count Monau, our friend Count*), jak ho také Sidney v korespondenci označuje, v dětství zemřel otec, a tak se dostal do područí opatrovníků. Jedním z nich byl strýc John VI., hrabě z Nassau-Dillenburgu, mladší bratr Viléma I. Oranžského, významného představitele nizozemské revoluce.¹⁸¹ Charles S. Levy se zmiňuje o Languetovu záměru spojit své chráněnce právě z důvodů příbuzenských vztahů hraběte z Hanau především s protestantským rodem z Nassau.¹⁸²

Mnoho zmínek o tomto vztahu vychází z korespondence mezi Languetem a Sidneyem, kde píše o radosti, kterou oba z tohoto svazku mají. Sidney je svému chráněnci vděčný za zprostředkování přátelství, které je pro něj cenné a Languet se pyšní správným odhadem o

---

¹⁷⁹ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 402.

¹⁸⁰ „*And I pride myself in all this on having been the one to promote your friendship – or at least having provided the occasion for you to begin it, because the similarity of your way of life and your identical pursuit of virtue are what has promoted it.*“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 126. Přel. NS.

¹⁸¹ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 815.

¹⁸² Levy. *The Sidney-Hanau Correspondence*, s. 21.

lidech, které spojuje. Hanau cestoval s Paulem z Welspergu, který působil také jako jeho majordomus, a s Matthäusem Deliem, jehož lektorské kvality při zlepšování latinské výslovnosti Languet Sidneymu doporučoval.¹⁸³ Hrabě z Hanau byl se svým mentorem také v pravidelném kontaktu a přátelství, které skrze něj bylo zprostředkováno, si stejně tak velmi cenil. 7. ledna 1574 o tom Languet informuje Sidneyho, kde mu píše, že jak v dopise od hraběte z Hanau, tak v dopise od Welsperga se dočítá o chvále a vděčnosti pramenící ze vztahu s ním.¹⁸⁴

Na základě společných zájmů se rozhodli společně procestovat další italské regiony, o čemž Sidney svého mentora také informoval.¹⁸⁵ Languet toto rozhodnutí nejprve schválil¹⁸⁶, ale posléze Sidneyho od cesty odradil. Hanau se však spolu s Welspergem na cestu vydal. Sidneyho se dotklo, že Languet ke svým chráněncům přistupoval odlišně.¹⁸⁷ Hanau svou italskou cestu zakončil v Římě. Dál kvůli vysokým letním teplotám se skupinou nepokračovali.¹⁸⁸ Languet Sidneyho od této cesty podle Kuina odrazoval ze třech důvodů: za prvé tam dle něj číhalo nebezpečí ohrožující život, za druhé nebezpečí ohrožující víru, morálku a reputaci a za třetí je to dle něj mrhání drahocenného času právě proto, že dřívější lesk Říma již dávnou pomínul. Kuin se přiklání k variantě, že Languet na své chráněnce nahlížel odlišně, Sidneyho považoval za svého duchovního syna.¹⁸⁹ Jisté je, že pokud byli oba chráněnci přítomni v podle něj klidné Padově, pocíťoval Languet největší klid a nejméně se o ně strachoval, právě i proto, že byli pod kontrolou přítele Welsperga, kterému důvěřoval.¹⁹⁰

Hrabě z Hanau roku 1575 převzal moc nad svým panstvím nedaleko Frankfurtu, ve kterém ho Sidney toho roku pravděpodobně i na své cestě zpátky do Anglie navštívil. K dalšímu setkání mohlo dojít roku 1577, kdy se Sidney vrátil na evropský kontinent, aby předal kondolence císaři Rudolfovi II. po smrti jeho otce Maxmiliána II. od královny Alžběty I. Tato cesta je zároveň spojována s vedlejšími úmysly týkající se plánované aliance ohledně náboženské jednoty. Ve Frankfurtu se měl toho roku konat sněm týkající se Formule svornosti (*Formula concordiae*). Tento dokument měl sice sjednotit protestanty v Německu, avšak pouze z luteránského pohledu radikálním způsobem, že se stavěl proti ostatním konfesím, jako například reformovaným

---

¹⁸³ Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 42.

¹⁸⁴ Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 84.

¹⁸⁵ Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 64.

¹⁸⁶ Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 78.

¹⁸⁷ Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 163.

¹⁸⁸ Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 213.

¹⁸⁹ Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 255.

¹⁹⁰ Kuin. The Correspondence of Sir Philip Sidney, s. 87.

kalvinistům. S těmihle přístupy Sidney, který prošel školou Huberta Langueta samozřejmě nesouhlasil, stejně jako hrabě z Hanau podle všeho tento spis odmítl podepsat.¹⁹¹

Jejich přátelství poté probíhalo již jen v dopisech, psaných francouzsky, vícekrát už se ale nesetkali. Hrabě z Hanau předčasně zemřel roku 1581.¹⁹²

Wolfgang Zündelin

Poslední osobností z protestantského prostředí je Wolfgang Zündelin. Sidney měl tu čest se s ním potkat opět na popud Langueta během svého pobytu v Benátkách v roce 1574. Zündelin byl Languetův přítel, přesvědčený o jeho ctnostech. V dopise Sidneymu vychválil jeho znalosti, inteligenci a čestnost a snažil se Sidneymu povzbudit, aby se s ním vídal často. V Benátkách působil jako vychovatel mladých německých šlechticů, měl tedy didaktické a sociální schopnosti, které jsou znatelné i z korespondence.¹⁹³ Délkou se sice nevyrovnají dopisům od Langueta, neslouží však pouze ke splnění konvence recipienta pozdravovat a vyjádřit mu tím náklonnost. Obsahují jak obvyklou rétoriku, tak i poučky týkající se psaní dopisů nebo informace o aktuálním dění. Zajímavé na dopisech je, že Zündelin v nich Sidneymu oslovuje jako hraběte (angl. *Count*) přesto, že rodina Sidney byla do hraběcího stavu povýšena až králem Jakubem I., který přišel na trůn roku 1603, tedy po Philipově smrti.

Zündelin Sidneymu často informoval o náboženských konfliktech nebo problematice protestantů na římské půdě. V dopise napsaném 7. května 1574 Zündelin Sidneymu referuje například o aktuální situaci v Nizozemí a ve Francii. Podíváme-li se na informace, které ho zajímají a které se k němu dostávají ohledně náboženských konfliktů, není v nich nestrannost zohledňující postavení jak z pohledu katolického Španělska, tak z protestantských zemí. Většinou je zřejmý úhel pohledu ze strany korespondentů, kteří pocházejí ve větší míře z protestantských řad.¹⁹⁴ V dalším dopise z 10. května 1574 Zündelin ukazuje Sidneymu své didaktické schopnosti. Zprvu nevynechává rétorické fráze, poté kriticky posuzuje Sidneymův dopis, ve kterém právě onu rétoriku Sidney opomněl. Jejím účelem bylo dokazovat náklonnost k dané osobě a dle Zündelina bylo nezbytné ji do dopisů zahrnovat. V tomhle dopise ho informuje o inkvizici, kterou Benátčané záměrně přehlížejí doufajíc, že posléze získají

---

¹⁹¹ Van Dorsten. *Sidney and Languet*, s. 216-221.

¹⁹² Van Dorsten. *Sidney and Languet*, s. 216-221.

¹⁹³ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 138-9.

¹⁹⁴ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 204-206.

papežovu přízeň. Je třeba říci, že Benátský inkviziční úřad však patřil oproti jiným k těm mírnějším.¹⁹⁵ V dopise z 5. listopadu 1574 Sidneyho informuje o problémech ve Středomoří, kde se snažil papež o spojení mezi italskými státy, aby mohli rozpínající se Turky zastavit. V tomto kontextu Sidneymu píše, že situace se mění tak rychle a děje se toho tolik, že není schopen napsat stoprocentně ověřené údaje a je těžké rozhodnout se, kterým zprávám věřit.¹⁹⁶ V dopise 27. listopadu 1574 komentuje drby namířené proti Augustu Saském, který měl dle římských informátorů zběhnout ke katolíkům. Podle Zündelina to však nebyla pravda i s ohledem na to, kolik toho pro katolíky a luterány ve své zemi vykonal a jen díky němu se mohou těšit takovému nárůstu. 20. června 1575 píše o luteránech žijících v Římě, které vzal papež díky Augustovým službám na milost. Jeho vedlejší záměr je však nasměrovat Augusta proti kalvinistům neboli reformovaným protestantům. Tento odstavec končí slovy, že doufá, že přítel Languet, jako následovník Philipa Melanchthona, který měl ke kalvinistickému dogmatismu blízko, není v nebezpečí.¹⁹⁷

Z této kapitoly vyplývá, že Sidney byl obkloповán vysokým počtem osob z protestantského prostředí, přičemž nemohli být všichni zařazeni do této kapitoly. Jak bylo výše popsáno, protestantská konfese nebyla v 16. století jednotná a skládala se z různých od sebe se lišících uskupení. Díky seznámení se s výše popsanými osobnostmi se mohl Sidney seznámit například s luterány, s žáky či příznivci Philipa Melanchthona, s předními představiteli Jednoty bratrské, s reformovanými kalvinisty nebo hugenoty. Pokud bychom se podívali na rodové linie některých osob je zřejmé, že se náboženské vyznání lišilo i uvnitř rodových linií. Ústřední osoba Hubert Languet zprostředkující Sidneymu vztahy na evropské cestě ho zásobila záměrně osobami z prostředí jemu blízkému vyznání, tedy z protestantského prostředí, většinou z řad absolventů univerzity ve Wittenbergu, kde působil jak Martin Luther, tak i jeho přítel Philip Melanchthon. Pokud se však zaměřím na charakteristické rysy ctižádostivého, přímého, čestného a sebevědomého Philipa Sidneyho, které vyplývají z korespondence, je zcela jasné, že Sidney se stýkal pouze s osobami, u kterých si byl sám vědom přínosů pro jeho kariéru a diplomatickou funkci u anglického dvora, ke které inklinoval.

---

¹⁹⁵ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 329-340.

¹⁹⁶ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 207-213.

¹⁹⁷ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 465-466.

7.2 Katolické prostředí

Přestože Sidney pocházel z protestantské rodiny, působil v době, kdy se mezi křesťany začala objevovat nová dogmata a vznikat nové církve. Většinou je Sidney zařazován mezi anglické puritány a je považován za filipistu, s ohledem na kontakty, které se v jeho korespondenci nejčastěji objevují a na lidi, se kterými trávil nejvíce času. Mezi jeho přáteli se však najdou i osoby katolického vyznání, které zcela jistě na jeho zbožnost měli určitý vliv. V této kapitole se zaměřím na osoby z katolického prostředí, o nichž jsou v Sidneyho korespondenci dohledatelné zmínky a pokusím se vypsát i která konkrétní, zdali nějaká, náboženská témata se kolem jejich jmen objevovala.¹⁹⁸

Johann Mathäus Wacker z Wackenfelsu

Johann Mathäus Wacker z Wackenfelsu jako student práv ve Štrasburku a v Ženevě patřil do kruhu Cratona a Langueta. V Padově, do které se vydal na jejich popud, dokončil své studium s titulem doktora práv. Mezi jeho dalšími přáteli, které patřili také do kruhu Sidneyho, se objevují jména jako Jakob Monau nebo Andreas Dudith. Roku 1592 konvertoval ke katolicismu, přičemž protestantské přátele neztratil.¹⁹⁹ Se Sidneyem se však znal v době protestantského období a od doby, kdy se pravidelně potkávali, do doby jeho konverze, uběhlo skoro 10 let. Těžko se odhaduje a v korespondenci o tom není zmínka, zda spolu právě taková témata řešili.

Dalo by se spekulovat, zda jeho konverze neměla vyloženě praktické, diplomatické účely. Na přelomu století byl jedním z předních diplomatů na dvoře císaře Rudolfa II., kde zastával funkci radního. Doba císaře Rudolfa II. je po vládě Maxmiliána II., který měl blízko k evangelické konfesi a vůči protestantům byl tolerantní, spojena s rekatolizačním úsilím. V této pozici se setkal s Johannem Keplerem, který mu dedikoval spis *On the Hexagonal Snowflake*.²⁰⁰ Sidney se s Wackerem setkal skrze Langueta v době, kdy pobýval ve Vídni. První zmínku o jejich vztahu nacházíme v dopise z 18. dubna 1574, který Languet posílá Sidneymu z Vídně právě prostřednictvím Wackera, který se nejspíše chystá na cestu do Itálie, kde Sidney tráví své

---

¹⁹⁸ Stillman. *Philip Sidney and the Catholics: The Turn from Confessionalism in Early Modern Studies*, s. 103-104.

¹⁹⁹ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. lxi.

²⁰⁰ Deitz. *Joannes Wower of Hamburg, Philologist and Polymath. A Preliminary Sketch of His Life and Works*, s. 136

chvíle, aktuálně na cestě z Benátek do Padovy.²⁰¹ O tomto dopisu se zmiňuje i 23. dubna.²⁰² V Padově Wacker během svých studií pomáhal Languetovým chráněncům Sidneymu nebo hraběti z Hanau. Staral se o jejich korespondenci nebo jim pomáhal při studiu latiny. V dopise ze 4. června Languet Sidneymu doporučuje Wackarovy služby pro zlepšení latinské výslovnosti a následně vyjadřuje své potěšení, že Sidney těchto služeb využil.²⁰³ Roku 1575 Wacker získal na padovské univerzitě doktorát a poté se vydal na cestu do Říma.²⁰⁴ Na italských cestách pobýval do října nebo listopadu toho roku.²⁰⁵

Mezi Sidneym a Wackerem proběhla i přímá korespondence. 1. prosince 1575 posílá Wacker dopis, kde Sidneymu vyjadřuje náklonnost a zároveň se zmiňuje o cestě do Anglie, kterou se chystá naplánovat a tím se s ním znovu setkat. Na konci dopisu, díky místu, které na papíře ještě zbylo, jak sám poznamenává, posílá kousek svého textu, napsaného během dní, které trávil na lůžku kvůli nemoci.²⁰⁶

Lazarus von Schwendi

Dalším přítelem katolického vyznání byl Lazarus von Schwendi, státník a jedním z předních vojevůdců na dvoře císaře Maxmiliána II. Sidney se s ním mohl setkat při jeho první návštěvě Vídně. Jako důkaz jejich přátelství poslouží opět korespondence. Zmínky o Schwendim jsou v dopisech od Wolfganga Zündelina, který Sidneyho informoval o válečných konfliktech, do kterých byl Schwendi jako císařský vojevůdce zapojen. Nejznámější je jeho přítomnost v obranných akcích proti Osmanům roku 1560.²⁰⁷

Dále se o něm zmiňoval Languet, který svého chráněnce k této osobě opět nasměroval.²⁰⁸ Schwendi patřil k intelektuálům z katolického prostředí, kteří upřednostňovali toleranci a svobodu před utlačováním a násilím, což se stotožňuje s filozofií, které se držel jak Languet, tak i Sidney. Právě proto ho Languet Sidneymu doporučil jako ideální osobu k diskuzím o válečných záležitostech. Jako například v dopise z 18. června 1574, kde se nejdříve rozepisuje o italských metodách, se kterými nesouhlasí, jelikož italská přirozenost je dle něj snadno

---

²⁰¹ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 170.

²⁰² Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 176.

²⁰³ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 245.

²⁰⁴ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 465.

²⁰⁵ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 593.

²⁰⁶ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 581-584.

²⁰⁷ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 340.

²⁰⁸ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 34, 374.

náchylná k přetvářkám a pochlebáctví. Radí mu, aby se učil spíše od Němců, Poláků nebo Dánů než od Italů, jako například právě od Schwendiho, který je podle něj nejznalejším mužem svého oboru.²⁰⁹ Languetova zaujatost vůči Itálii je v korespondenci častá, i když sám využil možnosti studia v Padově. V pozdějším dopise z 13. srpna 1576 ho láká, aby navštívil německý Regensburg, kde by se mohl setkat s *různými dobrými muži* jako například se Schwendim.²¹⁰ V dopise z 28. listopadu 1577 je zmínka o Schwendiho pobytu ve Vídni a připojení se ke službám Arnošta Habsburského v pozici poručíka a vyslance. Tento dopis je však z doby, kdy byl Sidney zpátky v Londýně po své druhé návštěvě Evropy.²¹¹

Jean de Vulcob

Jean de Vulcob byl dalším z katolických řad, se kterým se Sidney a Languet pravidelně stýkali během prvního roku společně stráveného ve Vídni. O Vulcobově přátelství se Sidneyem se dozvídáme z Languetovy korespondence, kde ho nechává z Vídne do míst aktuálního pobytu pozdravovat²¹² nebo i z dopisů od Sidneyho, kde posílá svému příteli pozdravy z cest.²¹³ V dopise ze 7. ledna 1574 se Languet obává o svou reputaci u Vulcoba, pokud by se stal dalším informátorem velvyslance Du Ferriera.²¹⁴ Během jejich přátelství vzniklo i několik dopisů dokazujících přímou komunikaci. Například hned na počátku Sidneyho italského dobrodružství obdržel od přítele z Vídne dopis, na které vzápětí dlouhosáhle odpovídá. Již tento fakt o jejich přátelství mnohé vypovídá, Sidneyho dopisy byly, pokud šlo o odpovědi, strohé. O tomto dopisu (datovaném 15. října 1573) se to říci nedá. Na začátku vyjadřuje pocity, které k němu a jeho ctnosti chová, ve druhé části zdlouhavě vysvětluje, kam může Vulcob posílat dopisy, aby mu přišly.²¹⁵ Mezi dopisy se také nachází mnoho krátkých zpráv, oznámeních, kde ho Vulcob stručně informuje, jak mu také slíbil, o aktuálním dění v Polském prostředí souvisejícím s korunací nového krále Jindřicha III. Šlo o velmi diskutované téma v této době napříč intelektuálními kruhy. Mnoho informací o korunovaci v Polsku uvádí Languet ve své korespondenci a několikrát ho žádá, aby do Polska na korunovaci dorazil, což Sidney sice nestihne, ale Polsko přeci navštíví, ačkoli názor na jeho zaostalost v něm návštěva jen podpoří.²¹⁶

---

²⁰⁹ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 260-261.

²¹⁰ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 703.

²¹¹ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 796.

²¹² Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 79.

²¹³ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 115.

²¹⁴ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 85.

²¹⁵ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 27-29.

²¹⁶ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 39.

8. Kontakty z přírodovědného prostředí

Hranici pro rozdělení kapitol mezi náboženskými a vědeckými, nebo, pokud přihlédneme na odlišnost termínu *věda*, *vědění*, *vědecký*²¹⁷ tehdy a dnes, intelektuálními, kontakty nejde jednoznačně určit, stejně tak nejde zařadit osoby do pouze jedné kapitoly bez přihlédnutí na okolnosti, díky kterým by mohli být v obou kapitolách simultánně. Jako určující bod pro zařazení osob do jednotlivých kapitol jsem stanovila témata, která dané osoby se Sidneyem s ohledem na korespondenci a další sekundární literaturu pojí. V této kapitole se zaměřím na osoby, které působily ve funkcích spadajících do oblasti medicíny, astronomie nebo botaniky a pokusím se analyzovat, v čem konkrétním měly tyto osoby na Sidneyho vliv.

Johannes Crato

První osoba z této sféry je Johannes Crato, člen kruhu Languet-Camerius, který patřil bezpochyby mezi Languetovy klíčové kontakty, se kterými udržoval pravidelnou komunikaci. Languet měl velký zájem o to zajistit mladému šlechtici možnost, aby se s Cratonem mohl setkat, což se pravděpodobně i při jeho první návštěvě Vídně roku 1572 stalo.²¹⁸ K dalšímu setkání mezi Cratonem a Sidneyem mohlo dojít roku 1574 v Padově, kam se Crato chystal jet navštívit svého wittenberského přítele barona z Donína, který se tou dobou se Sidneyem.²¹⁹

První dopis napsaný Cratonem Sidneymu pochází z 20. dubna 1575. Crato tou dobou působil v Praze, stejně jako Hubert Languet, se kterým byl v pravidelném kontakty a díky kterému zmiňovaný dopis napsal. Hned v úvodu dopisu se o tom také zmiňuje.²²⁰ Zároveň vyjadřuje pochyby o významu jeho psaní a není si jistý, jestli Sidneymu tento dopis bude něčím užitečný. Tyto pochyby samozřejmě patří k rétorice vyjadřující pokoru a úctu k mladému šlechtici. Funkce tohoto dopisu je zcela jistě uvítací a pokud dojde ke svému účelu, mohla by po něm navazovat pravidelná korespondence. Pravděpodobně se tak soudě dle Gilletových slov i stalo.²²¹ V tomto dopise Crato dále píše, že v souvislosti s časem, kterého má kvůli své zaneprázdněnosti u dvora málo, nebude Sidneyho informovat o všem, o čem ho již bezpochyby

---

²¹⁷ K této problematice viz úvod práce.

²¹⁸ Kuin. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*, s. 813.

²¹⁹ Gillet. *Crato von Crafftheim und seine Freunde: Ein Beitrag zur Kirchengeschichte: Nach handschriftlichen Quellen*, s. 74.

²²⁰ „Our excellent Master Hubert Languet persuades me that my letters will be pleasing and welcome to Your Excellency.“ In: Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 418.

²²¹ Gillet. *Crato von Crafftheim und seine Freunde: Ein Beitrag zur Kirchengeschichte: Nach handschriftlichen Quellen*, s. 169.

informují jiné, ale kdyby na jeho straně byl zájem se zeptat na cokoli, vždy mu bude k dispozici. Zároveň je v dopise i žádost o dílo *De Plantis*, které by mu Sidney mohl zaslat z Anglie, jelikož se domnívá, že by tam mohlo vyjít dříve než na kontinentě. Šlo o botanický spis Matthiase de l'Obela, který však v Anglii nakonec nevyšel vůbec.²²² Tento akt je typickým příkladem společnosti *republic of letters*, o které jsem se zmínila v kapitole o intelektuálních kruzích. Zasílání výtisků bylo jedním z typických znaků. Zároveň jde však také o zmínku dokazující společný zájem o botaniku. Crato při psaní této prosby předpokládal, že bude mít Sidney bude mít o spisu povědomí.

Další zmínka o Cratonovi je v dopise z 23. dubna 1574, kde Languet Sidneymu pouze oznamuje, že Monauovy dopisy posílá na Cratonovu adresu. Důležité je, že explicitně uvádí, že Crato je císařův lékař a jeho přítel. Z této informace se dá soudit, že Sidney Cratona neznal velmi dobře.²²³ Naopak v jednom z pozdějších dopisů z 14. června 1577 nechává Caro Sidneyho skrz dopis poslané Languetovi pozdravovat.²²⁴

K dalšímu setkání mezi nimi mohlo dojít roku 1577, kdy se Sidney vrátil na královnin příkaz do střední Evropy a navštívil mimo jiné i Prahu. Přestože je vztah mezi Sidneyem a Cratonem dochován v primární literatuře, není známo, jak moc hluboký byl a jak často spolu komunikovali. Dá se však předpokládat, že Crato byl spíše přítel Languetův a Sidney se těšil jeho přítomnosti pouze v době, kdy byli oba ve Vídni. Je možné, že i Sidney Cratona kontaktoval. O dopise z 8. dubna 1577, u něhož je Crato většinou považován za recipienta, se stále vedou diskuze, i s ohledem na francouzštinu, ve které je napsaný. Crato svůj dopis napsal v latině. Nicméně pokud by Sidney dopis opravdu adresoval Cratonovi, bylo by zřejmé, že se v době Sidneyho návštěvy Prahy jejich setkání neuskutečnilo.²²⁵

Johannes Crato mohl být s ohledem na svá studia ve Wittenbergu, kde se vedle medicíny věnoval také teologii (která byla původně pro něj primární) nebo vzhledem k vazbám na Jednotu bratrskou a přátelství s Janem Blahoslavem zařazen do kapitoly zabývající se náboženskými kontakty. Pro tuto kapitolu byl zvolen záměrně díky působení na dvoře Maxmiliána II. ve funkci císařského lékaře právě v době, kdy se tam objevil Sidney. Zmínka o

---

²²² Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 418.

²²³ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 175.

²²⁴ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 750.

²²⁵ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 726-727.

botanickém spisu v korespondenci je také zcela určující i pro možná botanická témata, o kterých se spolu bavili. Zároveň se nedá zpochybnit fakt, na který upozorňuje Martina Kastnerová, že ve funkci lékaře se udržel po dobu vlád tří císařů bez ohledu na svou protestantskou příslušnost. Zcela jistě právě pro své medicínské schopnosti a lékařské znalosti.²²⁶

Carolus Clusius

Mezi další osoby ze sidneyhovského okruhu přátel, kteří se dají zahrnout do přírodovědných kontaktů, bezpochyby patří Carolus Clusius, rodným jménem Charles de l'Ecluse, se kterým se Sidney setkal během své první návštěvy Vídně. Clusiova hlavní oblast působení byla botanika, pro něj čirá vášeň, za kterou cestoval po celém světě a tím i v mnohém přispěl evropské společnosti. Clusius patří do Languetova okruhu přátel, stejně jako další, kteří by mohli být zařazení do této kapitoly (Purkircher, Jordán).²²⁷

Sidneho soubor s korespondencí čítá několik dopisů dokazující přímý kontakt mezi Sidneym a Clusiem. Dopisy povětšinou pochází z doby Sidneyho působení u alžbětinského dvora. Pro záměry této kapitoly je důležitý dopis z 19. března 1576., kde je zanesena informace o tom, že Clusius zaslal svému anglickému příteli spis o španělské flóře zaznamenané na cestách po Španělsku. Jde o Clusiovo vlivné pojednání *C. Clusii rariorum aliquot stirpium per Hispanias observatum historia, libris duobus expressa*.²²⁸ Další dopis z 28. května 1576 poskytuje informaci o tom, že se Sidneymu spis do rukou dostal.²²⁹ Tento akt lze považovat s ohledem jako důkaz přátelství a zároveň jako další zmínka dokládající fungování společnosti *republic of letters*. Většina dopisů je psána v přátelském tónu a některé dopisy obsahují dokonce i důvěrné informace. Z toho důvodu se dá spekulovat o jejich důvěrnějším vztahu, i když s ohledem na věkový rozdíl, se spíše jedná o vztah mentorský.

Clusius byl bezpochyby uznávaným intelektuálem, i s ohledem na svá díla a nadšení, které pro botaniku měl. Jeho kariérní rozvoj však zastavila nepřízeň ze strany Rudolfa II., císaře říše římské od roku 1576, možná kvůli Clusiově protestantskému vyznání. Clusius byl stejně jako

---

²²⁶ Kastnerová. *Johannes Crato: zapomenutý mentor Philipa Sidneyho?*, s. 5-6.

²²⁷ Kastnerová. *Jak setkání se středoevropskými intelektuály podnítilo zájem Philipa Sidneyho o přírodní vědy: případ Carola Clusia*, s. 2.

²²⁸ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 649-650.

²²⁹ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 680-681.

Languet a další z tohoto prostředí žákem Philipa Melanchthona. Rudolf II. ho navzdory jeho kvalitám zbavil císařské prebendy.^{230 231}

Tadeáš Hájek z Hájku

Poslední osobou z přírodovědné oblasti je Tadeáš Hájek z Hájku, intelektuál působící na císařském dvoře jako lékař, matematik, astronom nebo i alchymista.²³² S Hájkem se Sidney setkal opět díky Languetovi během společného pobytu v Praze roku 1575. Přestože není dochovaná žádná přímá korespondence mezi nimi, zmínky v korespondenci s ostatními přáteli jsou četné a dostatečně průkazné pro jejich vztah.

Často se o Hájkovi nebo jeho synech dozvídáme z korespondence s Jeanem Lobbeten, který sehrál určitou roli prostředníka při zajišťování studijního pobytu pro Hájkovy syny v Anglii. Přímo o osobě Tadeáše Hájka se zmiňuje například Languet. 13. března 1575, nedlouho poté, co Sidney opustil Prahu a vydal se na zpáteční cestu přes Sasko a další německé státy do Anglie ve svém dopise informuje o Českém zemském sněmu, kvůli kterému do Prahy vážil cestu císař Maxmilian II v doprovodu právě Langueta a Sidneyho. Maxmilian se dle informace v tomhle dopise nakonec rozhodl přenechat náboženské debaty svým následovníkům. Hájek se k tomuto rozhodnutí nestavil nejspíš příliš souhlasně a dával to veřejně najevo. Languet píše o nepopularitě, kterou kvůli tomu u dvora sklídl. Tuto poznámku uzavírá radou, že ne pouze ti, kdo chtějí vládnout, ale i ti, kteří chtějí svým princům sloužit a za své služby sklízet ovoce, se musí naučit přetvářce.²³³ Další zmínka o Hájkovi je v dopise od Clusia datovaném 28. května 1576, kde Sidneyho informuje o Hájkově odjezdu z Vídně, aby doprovodil budoucího císaře Rudolfa II. do Prahy, kde má být korunován. Tadeáš Hájek působil na dvoře jak císaře Maxmiliána II., tak i jeho následovníka Rudolfa II.

Nejčastěji se z korespondence dočítáme o Hájkových synech v souvislosti jejich studií v Anglii, kde byli pod dohledem právě členů rodiny Sidney. Tadeáš Hájek měl tři syny a všichni měli v Anglii nějakou dobu pobývat. V korespondenci se píše však pouze o dvou, o Johannovi a Simeonovi. O Johannových plánech odjet do Anglie poprvé píše Jean Lobbet.²³⁴ Johann se

---

²³⁰ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 797.

²³¹ Blíže ke vztahu mezi Clusiem a Sidneyem viz Kastnerová. *Jak setkání se středoevropskými intelektuály podnítilo zájem Philipa Sidneyho o přírodní vědy: případ Carola Clusia*.

²³² Pozice, která byla pro dvůr Rudolfa II. příznačná díky otevřeností, možnostem a svobodě, které se místním bádajícím intelektuálům, které se těšili jeho přízni, dostávalo.

²³³ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 411.

²³⁴ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 356.

v Heidelbergu přidal k Sidneymu na jeho zpáteční cestě domů. Lobbet v dopisech Sidneyho prosí, aby na něj dal pozor a také mu děkuje, že byla díky němu tato cesta umožněna. Další osobou zainteresovanou ve studii Hájkových synů je Robert Dorsett, se kterým Sidney rozebírá, jak přistupovat k Johannovu nezájmu o studia. Píše o něm, že není od přírody hoden disciplíně vyššího umění, čímž nejspíše myslí psaní dopisů, a hodil by se lépe ke dvorským povinnostem²³⁵ Johannův mladší bratr se u anglického dvora těšil lepší reputaci. Působil ve společnosti Philipova bratra Roberta, který si jeho služby pochvaloval.²³⁶

Další osobnosti z přírodovědného prostředí, které byly již zařazeny do kapitoly týkající se konfesijních vlivů, by mohli být Tomáš Jordán a Georg Purkircher, oba také ze středoevropského prostředí z oblastí medicíny a botaniky. Tomáš Jordán jako lékař a epidemiolog a Georg Purkircher jako botanik a bratislavský lékař. U Languetových kontaktů, se kterými Sidneyho seznámil, je zřejmá spojitost. Všichni tito intelektuálové se zabývali právě medicínou nebo botanikou a zároveň patřili k příslušníkům protestantského vyznání. Martina Kastnerová nachází spojitost dokonce i v oblastech medicíny a botaniky, které od sebe neměly daleko. Botanika mohla přispět lékařství se svou znalostí účinků možných léčivých rostlin. Jako příklady navíc uvádí přátelské vazby mezi intelektuály, se kterými Languet Sidneyho seznámil. Purkircher jako lékař se přátelil s botanikem Clusiem, který pro něj sbíral rostliny. Tadeáš Hájek se zase ve svém *Pojednání o pivě* zajímal o možné léčivé účinky ingrediencí, hlavně chmele.²³⁷

Z této kapitoly vyplývá, že Languetovými záměry nebylo jen Sidneyho seznámit s osobami na základě konfesní příslušnosti, o čemž jsem se zabývala v předchozí kapitole, ale také pro účely vzbudit v něm zájem o další obory, v této kapitole o obory z přírodovědných oblastí, což se mu bezpochyby s ohledem na množství dokladů z korespondence povedlo.

---

²³⁵ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 622, 652.

²³⁶ Kuin. *The Correspondence of Sir Philip Sidney*, s. 924.

²³⁷ Kastnerová. *Johannes Crato: zapomenutý mentor Philipa Sidneyho?*, s. 3.

9. Závěr

Na začátku této diplomové práce s názvem Intelektuální kruh Philipa Sidneyho byly stanoveny tři teze, které si kladu za cíl v této závěrečné části vyhodnotit a okomentovat.

1. teze: Pro tvorbu intelektuálních kruhů byla klíčová role mentora, či někoho, kdo bude mít úlohu zprostředkovatele nových kontaktů. Tuto úlohu na Sidneyho cestě zastával jeho přítel a mentor Hubert Languet, který volil kontakty podle lokace, ve které se Sidney nacházel. Otázka zní, zda ve volbě osob, se kterými bude chtít svého chráněnce seznámit, hrály úlohu ještě jiné faktory, jako například věk, či konfesní příslušnost.

V průběhu práce bylo jméno Sidneyho mentora Huberta Langueta hojně skloňováno, i v souvislosti s dalšími osobami, pro jejichž setkání se Sidneym byla právě osoba Langueta klíčová. Z toho důvodu jsem mu věnovala také samostatnou kapitolu, kde jsem popisovala, které úlohy v Sidneyho cestě zastával. Jedna z těchto úloh byla právě role prostředníka, zprostředkovatele, *creatora, matchmakera*, jak je označován v korespondenci. Díky Languetovi měl Sidney možnost se setkat s předními intelektuály ze dvora císaře Maxmiliána II., jako například s Jeanem Vulcobem, Carolem Clusiem, Georgem Purkircherem, Tadeášem Hájkem z Hájku, Johannem Cratonem, Lazarem Schwendim, nebo i s Languetovými přáteli nacházejícími se v dalších evropských centrech, jako například s Wolfgangem Zündelinem v Benátkách, Philipem Ludwigem I., hrabětem z Hanau-Müntzenbergu, Michaelem Slavatou a Jakobem Monauem v Padově nebo Zachariem Ursinem v Heildelbergu. Ve druhé části teze jsem nastínila problematiku místa, které mohlo být pro poznávání určující. Jedním ze znaků Sidneyho návštěvy Evropy je jeho neustálá snaha být v pohybu a časté změny místa, což bylo v této době běžnou praxí intelektuálů, kteří často cestovali, buď za kulturními událostmi jako například *Frakfurter Buchmesse*, jako doprovod panovníka na diplomatické cestě nebo čistě v rámci studií nebo s touhou poznávat. Proto bylo zcela jisté místo, kde se právě Sidney nacházel, pro volbu osob, se kterými by se měl setkat, podstatné. Languet však osoby nevybíral náhodně a nezáleželo mu pouze na místě, to si nicméně volil Sidney sám. Důležité pro něj bylo, aby si s jeho chráněncem v první řadě rozuměli a našli společná témata k rozhovoru a za druhé, aby Sidneymu tento vztah něco přinesl. Languet k roli mentora přistupoval se vši zodpovědností a chtěl, aby z ní mohl budoucí diplomat na dvoře královny Alžběty I. vytěžit co nejvíce. Zároveň si byl jistě vědom úkolu, se kterým Sidney na kontinent přijel, tedy za studijními účely v podobě zdokonalování se v cizích řečích a ve znalostech dalších národů.

Mluvíme-li o místě, je nutné poznamenat, že Sidneyho kontakty byly v průběhu práce zároveň rozděleny do skupin podle toho, kde se s nimi Sidney mohl setkat. Byly tedy popsány německé, vídeňské, uherské, italské a české kontakty.

2. teze: Dalším důležitým prvkem majícím vliv na tvorbu a následné udržení intelektuálního kruhu byla samotná korespondence, skrze kterou vlivem neustálého cestování mohly osoby zůstat v kontaktu.

Korespondence je jedním z nosných bodů celé diplomové práce. V době, kdy se intelektuálové často pohybovali na cestách nebo kdy jeden kruh přátel mohl být tvořen lidmi z různých koutů světa, korespondence mohla dobře posloužit jako komunikační prostředek. V korespondenci se odehrávalo vše, co nemohlo být vyřešeno v důsledku vzdálenosti osobně. Ze současného úhlu pohledu je fenomén korespondence vnímán jako kulturní znak novověkého intelektuálního společenství. Díky hojnosti dochované korespondence je nasnadě tento fenomén zkoumat a vznikají i označení zařazující tyto osoby do jednoho společenství, jako například *Republic of letters*. Korespondence byla jistě klíčovým aspektem pro fungování intelektuálních kruhů.

Korespondence jako kulturní fenomén spočívala v dodržování jistých pravidel jak materiálního, tak i formálního a obsahového charakteru. Pro udržení dopisu v bezpečí, aby se nedostal do špatných rukou, se pečlivě volil způsob, kterým se dopis poslal a i adresa, na kterou dopis mohl v bezpečí přijít. Dopisy se posílaly nejčastěji skrze přátele mířící do destinace recipienta a adresa doručení byla obvykle také v domě přítele. Dalším úsporným prvkem bylo posílání vícero dopisů shromážděných v jednom balíčku. Po obsahové stránce bylo třeba dbát na konveční rétoriku, která spočívala ve vyjadřování náklonnosti k dané osobě. Sidney v tomto hledisku patřil k méně pečlivým a často na očekávanou rétoriku nedbal. Například v dopisech od učitele Wolfganga Zündelina je mu to dokonce i vytýkáno. Po obsahové stránce bylo také třeba zvážit, zda informaci, která by se mohla dostat ke špatnému čtenáři, vůbec do dopisu zanést.

V kontextu intelektuálních kruhů měla korespondence ještě jeden klíčový úkol, který sloužil pro seznamování. Hubert Languet často využíval korespondenci jako jednu z metod pro seznamování Sidneyho s vhodnými osobnostmi, které se nacházely v místě, kde Sidney toho času pobýval. Postupoval tak, že dopis osoby, se kterou by chtěl svého mladého přítele

seznámit, poslal spolu v balíčku s dopisem pro Sidneyho. Tím musel Sidney dopis osobě donést a mohlo dojít k setkání a případně i k navázání přátelství.

3. teze: V době nábožensko-politických tenzí byla pro fungování intelektuálních vazeb důležitá i konfese, mezikonfesní přátelství nebylo časté, přičemž Philip Sidney mezi svými přáteli měl ve větší míře intelektuály z protestantského prostředí, což mělo určitý vliv i na jeho zbožnost.

Směr Sidneyho konfesní příslušnosti v první řadě určilo prostředí, ve kterém vyrůstal, tedy v Anglii v době vlády protestantské panovnice Alžběty I., která byla zároveň vrchním hodnostářem reformované anglikánské církve. Jako šlechtic z protestantské země se dostal do rukou protestantského intelektuála Huberta Langueta, což bylo druhým faktorem, který měl vliv na jeho náboženskou cestu. Většina kontaktů, se kterými Languet Sidneyho spojil, byla protestantského vyznání, přesněji šlo většinou o žáky wittenberského reformátora Philipa Melanchthona. V této diplomové práci jsem Sidneyho nabyté kontakty na cestách rozdělila do dvou skupin, do první jsem zařadila kontakty z protestantského prostředí, do druhé z katolického. Již z tohoto rozdělení je zřejmé, že Sidneyho kontakty nebyly pouze protestantského vyznání, ale nacházeli se tam i katoličtí příslušníci. Do skupiny z protestantského prostředí jsem zařadila Zacharia Ursina, Jakoba Monaua, Georga Purkirchera, Fabiána I., barona a purkrabí z Donína, Ludwika I., hraběte ze Sayn-Wittgensteinu, Tomáše Jordána, Philipa I., hraběte z Hanau-Müntzenbergu, Wolfganga Zündelina, Michaela Slavatu. Mezi protestantské kontakty patří i osoby, kterým jsem se věnovala v kapitole věnované kontaktům formujícím Sidneyhův zájem o přírodní vědy, jmenovitě Johannes Crato, Carolus Clusius a Tadeáš Hájek z Hájku. Do skupiny katolických kontaktů jsem zařadila Johanna Mathäuse Wackera, Lazara Schwendiho a Jeana Vulcoba. S ohledem na počty je zřejmé, že mezi Sidneyho kontakty, které získal během své kavalírské cesty největší počet zaujímají kontakty z protestantského prostředí.

Ač byl Sidney protestant, mezi svými přáteli měl i příslušníky katolického vyznání. Pokud se zaměřím na korespondenci a obsažená náboženská témata, soudím, že náboženská témata byla Sidneyem vnímána v politickém a celospolečenském kontextu, což není s ohledem na poreformační dobu nijak překvapující. Samozřejmě mezi katolíky, se kterými se Sidney stýkal, se povětšinou nacházeli ti, kteří upřednostňovali toleranci a svobodu před utlačováním

a násilím, což byla i filozofie uznávaná dvojicí Languet-Sidney a jejich přáteli z protestantského prostředí.

4. Teze: Středoevropské prostředí bylo pro Sidneyho plodným místem pro navázání styků s předními intelektuály z přírodovědného²³⁸ prostředí, se kterými se mu povedlo zůstat v pravidelném styku.

V poslední kapitole jsem se zabývala osobami, které mohli mít na Sidneyho vliv v oblasti přírodovědné, jmenovitě jsem se zaměřila na Johanna Cratona, Carola Clusia a Tadeáše Hájka z Hájku. Všichni tyto intelektuály patřili ke dvoru římských císařů Maxmiliána II. a jeho následovníka Rudolfa II. Maxmilian II. byl panovník humanistického smýšlení, který na svém dvoře provedl humanistické reformy, přičemž uvedl vídeňskou univerzitu pod státní kontrolu. Povolal přední evropské intelektuály k pozvednutí vídeňského dvoru humanistickým směrem, včetně Huberta Langueta. Do vídeňského intelektuálního kruhu Huberta Langueta patřilo mnoho uznávaných intelektuálů z oblastí botaniky, medicíny, nebo i alchymie (s ohledem na dobu). Tím se mohl samozřejmě s několika slavnými jmény seznámit i sám Sidney, který ve Vídni trávil dvě léta a z Vídně navštívil i kulturní centra Bratislavu a Prahu. Ve Vídni se seznámil s Johannem Cratonem, Carolem Clusiem, v Bratislavě s Georgem Purkircherem, v Brně s Tomášem Jordánem a v Praze s Tadeášem Hájkem z Hájku. Botanik Carolus Clusius dokonce Sidneymu zaslal výtisk svého významného pojednání o španělské flóře *C. Clusii rariorum aliquot stirpium per Hispanias observatum historia, libris duobus expressa* a Tadeáš Hájek z Hájku využil přátelství se Sidneym k možnosti studia svých synů v Anglii, kde ho měli osobnosti z kruhu Philipa Sidneyho na starosti. Nejstarší syn Johannes se k Sidneymu připojil již na jeho zpáteční cestě z kontinentu do Anglie.

Pokud bychom rozdělili Sidneyho kontakty podle oblastí na pozadí geografického dělení, vidíme, že v italských centrech se dostával spíše k intelektuálům z oblasti diplomatické a politické, přičemž ve středoevropském prostředí velkou část jeho kontaktů tvoří právě Languetovi vrstevníci zabývající se přírodními vědami. Samozřejmě i ve Vídni mezi jeho přáteli byli aktéři z mimovědeckého prostředí, jako například angličan Edward Wotton, se kterým se společně věnoval jezdeckému umění. Pro účely této diplomové práce jsou zmiňované osoby dostačujícím dokladem o vlivné středoevropské půdě na Sidneyho zájem o přírodní vědy.

---

²³⁸ Objasnění používání pojmu přírodovědný viz úvodní slovo.

10. Seznam použité literatury

Primární literatura

1. KUIN Roger. *The Correspondence of Sir Philip Sidney, Vol. 1*. Oxford: Oxford University Press, 2012. ISBN 9780191761911.

Sekundární literatura

1. ALBRECHT Stefan. *Prag*. In: WOLFGANG Adam a WESTPHAL Siegrid. *Handbuch kultureller Zentren der Frühen Neuzeit: Städte und Residenzen im alten deutschen Sprachraum*. Berlin, Boston: De Gruyter, 2012, 1649-1694.

2. ALMÁSI Gábor. *The Uses of Humanism: Johannes Sambucus (1531-1584), Andreas Dudith (1533-1589), and the Republic of Letters in East Central Europe*. Leiden: Brill, 2009. ISBN 9789004181854.

3. BIRNBAUM Marianna D. *Reviewed Work: Opera quae Supersunt Omnia. by Georgius Purkircher*. In: *Renaissance Quarterly* roč. 43, 1990, č. 2, s. 390–91. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2862373>

4. BROËR, Ralf. *Friedenspolitik durch Verketzerung Johannes Crato (1519–1585) und die Denunziation der Paracelsisten als Arianer*. *Medizinhistorisches Journal* roč. 37, 2002, č. 2, s. 139–82. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25805315>

5. BUXTON John, JUEL-JENSEN Bent. *Sir Philip Sidney's first passport rediscovered*. In: *Library*, roč. s5-XXV, 1970, č. 1, s. 42-46. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/library/s5-XXV.1.42>

6. DEITZ Luc. *Ioannes Wower of Hamburg, Philologist and Polymath. A Preliminary Sketch of His Life and Works*. In: *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes*, roč. 58, 1995, s. 132–51. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/751508>

7. DREYER, Wilm. *The Heidelberg Catechism: A 16th century quest for unity*. In: *HTS Theologiese Studies/Theological Studies*, roč. 70, 2014, č. 1. Dostupné z: <http://www.scielo.org.za/pdf/hts/v70n1/43.pdf>

8. GILLET. *Crato von Crafftheim und seine Freunde: Ein Beitrag zur Kirchengeschichte: Nach handschriftlichen Quellen*. Cambridge: H.L. Bröner, 1860. Dostupné z: https://books.google.de/books?id=6d95coQD_UAC&hl=cs&pg=PR1#v=onepage&q=sidney&f=false
9. FLEISCHER Manfred P. *The First German Agricultural Manulas*. In: *Agricultural History*, roč. 55, 1981, č. 1, s. 1-15. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3742721>
10. FLORA Holly. *Patronage*. In: *Studies in Iconography*. Princeton: Medieval Institute Publications, 2012, s. 207-218. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/23924284>
11. HALADA Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Akropolis, 1999. ISBN 80-85770-79-2.
12. HENDERSON Judith Rice. *Humanist Letter Writing: Private Conversation or Public Forum?* In: sVAN HODT Toon, PAPY Jan, TOURNOY Gilbert a MATHEEUSSEEN Constant. *Self-presentation and Social Identification. The Rhetoric and Pragmatics of Letter Writing in Early Modern Times*. Leuven: Leuven University Press, 2002, s. 17–38. ISBN 90 5867 212 3.
13. HOJDA Zdeněk a CHODĚJOVSKÁ Eva. *Kavalířská cesta aneb Grand tour*. In: Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2014, s. 23-32. ISBN 978-80-7422-281-8.
14. ILLIK Péter. *Royal Hungary or Kingdom of Hungary? Interpretation, History and Reception of Two Historical Terms*. In: PRAGUE PAPERS ON THE HISTORY OF INTERNATIONAL RELATIONS, s. 149-152. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2017. ISSN: 2336-7105.
15. KASTNEROVÁ Martina. *Jak setkání se středoevropskými intelektuály podnítilo zájem Philipa Sidneyho o přírodní vědy: případ Carola Clusia*. In: *Ostium*, roč. 17, 2021, č. 3. ISSN 1336-6556.
16. KASTNEROVÁ Martina. *Johanes Crato: zapomenutý mentor Philipa Sidneyho?* In: *Ostium*, roč. 17, 2021, č. 1.

17. KASTNEROVÁ Martina. *Poezie jako vyprávění příběhů: Intelektuální kruh Philipa Sidneyho*. Červený Kostelec: Pavel Melvart, 2017. ISBN 978-80-7465-301-8.
18. KASTNEROVÁ Martina. *Viatori in continens: Intelektuální kruh rodiny Sidney a střední Evropa (Andreas Dudith, Johannes Sambucus)*. In: *Ostium*, roč. 15, 2019, č. 4.
19. KUBEŠ, Jiří. *Náročné dospívání urozených: kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620-1750)*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2013. ISBN 978-80-7415-071-5.
20. KUIN Roger. *Philip Sidney's Travels in the Holy Roman Empire*. In: *Renaissance Quarterly*, roč. 74, 2021, č. 3, 802-828. ISSN 1935-0236.
21. LEVY Charles S. *The Sidney-Hanau Correspondence*. In: *English Literary Renaissance*, roč. 2, č. 1, s. 19-28. Chicago: The University of Chicago Press, 1972. Dostupné z: Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/43447026>
22. MARTIN, John. *Salvation and Society in Sixteenth-Century Venice: Popular Evangelism in a Renaissance City*. In: *The Journal of Modern History*, roč. 60, 1988, č. 2, s. 206-33. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1881131>
23. MACKENNEY, Richard. *Evropa šestnáctého století*. Praha: Vyšehrad, 2001, ISBN 80-7021-469-4.
24. MURPHY Hannah. *A New Order of Medicine: The Rise of Physicians in Reformation Nuremberg*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2019. ISBN 978-0822945604.
25. NEWBOLD W. Webster. *Traditional, Practical, Entertaining: Two Early English Letter Writing Manuals*. In: *Rhetorica*, roč. 26, 2008, č. 3, s. 267-300. ISSN 1533-8541.
26. Nissen. *Dohna, Fabian von*. In: *Neue Deutsche Biographie* 4, 1959, s. 49-50 [Online]. Dostupné z: <https://www.deutsche-biographie.de/pnd124530540.html#ndbcontent>
27. ODLOŽILÍK Otakar. *Bohemian Protestants and the Calvinist Churches*. In: *Church History*, roč. 8, č. 4, s. 348-355. Praha: Cambridge University Press, 1939. Dostupné z: Stable URL: <http://www.jstor.com/stable/3160169>

28. OFFNER Robert. *Deue Daten zur Biographie des Klausenburger Arztes Thomas Jordanus (1540-1586): Epidemiologe, Balneologe und Protomedicus von Mähren*. In: Sudhoffs Archiv vol. 102, 2018, 89-112.
29. ORTNER-BUCHBERGER Claudia. *Briefe schreiben im 16. Jahrhundert*. München: Wilhelm Fink Verlag, 2003. ISBN 3-7705-3673-8.
30. OSBORN James M. *Young Philip Sidney 1572-1577*. New Haven, CT: Yale University Press, 1972.
31. SCHIMMELPFENNIG Adolf. *Monau, Jakob*. In: Allgemeine Deutsche Biographie, roč. 22, 1885, s. 162-163. Dostupné z: <https://www.deutsche-biographie.de/pnd117125660.html#adbcontent>
32. SCHNUR Roman. *LAZARUS VON SCHWENDI (1522—1583): Ein unerledigtes Thema der historischen Forschung*. In: Zeitschrift für Historische Forschung, roč. 14, 1987, č. 1, s. 27-46. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/4356756933>. SITTIG Claudius. *Kulturelle Zentren der Frühen Neuzeit*. In: WOLFGANG Adam a WESTPHAL Siegrid. *Handbuch kultureller Zentren der Frühen Neuzeit: Städte und Residenzen im alten deutschen Sprachraum*. Berlin, Boston: De Gruyter, 2012. XXXI-XLV.
34. SOUMAR Jaroslav. *Tadeáš Hájek z Hájku a jeho doba*. In: Astropis, 2001, č. 1, s. 12-16.
35. STAFLEUR, Frans A. *Review of Carolus Clusius' Austrian Flora, by Caroli Clusii Atrebatis and Carolus Clusius*. In: Taxon, roč. 16, 1967, č. 6, 535–37. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/1216961>
36. STAGL Justin. *Das Reisen als Kunst und als Wissenschaft (16.-18. Jahrhundert)*. In: Zeitschrift für Ethnologie 108, 1983, č. 1, s. 15-34. Berlin: Dietrich Reimer Verlag GmbH. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25841843>
37. STEWART Alan, WOLFE Heather. *Letterwriting in Renaissance England*. Washington: Folger Shakespeare Library, 2005. ISBN 978-0295985091.
38. SUMMERS Claude J., PEBWORTH Ted-Larry. *Literary Circles and Cultural Communities in Renaissance England*. Missouri: University of Missouri Press, 2000, ISBN 9780826264053.

39. STILLMAN, Robert E. *Philip Sidney and the Catholics: The Turn from Confessionalism in Early Modern Studies*. In: *Modern Philology*, roč. 112, 2014, č. 1, s. 97-129. Dostupné z: <https://doi.org/10.1086/676134>
40. ROVELSTAD, Mathilde. *The Frankfurt Book Fair*. In: *Journal of Library History, Philosophy, and Comparative Librarianship*, roč. 8, 1973, č. 3/4, s. 113–23. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25540415>
41. UNRISZY IN SAVOIA A., HENIGER J. *Carolus Clusius and American Plants*. In: *Taxon*, roč. 32, 1983, č. 3, s. 424–35. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/1221499>
42. VAN DORSTEN Jan A. *Sidney and Languet*. In: *Huntington Library Quarterly*, roč. 29, č. 3, s. 215-222. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 1966. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3816766>
43. VAN MIERT Dirk, HOTSON Howard a WALLNIG Thomas. *What Was the Republic of Letters*. In: HOTSON Howard a WALLNIG Thomas. *Reassembling the Republic of Letters in Digital Age*. Göttingen: Universitätsverlag Göttingen, 2019, s. 23-40. ISBN 978-3-86395-403-1
44. VOCELKA Karl. *Wien*. In: WOLFGANG Adam a WESTPHAL Siegrid. *Handbuch kultureller Zentren der Frühen Neuzeit: Städte und Residenzen im alten deutschen Sprachraum*. Berlin, Boston: De Gruyter, 2012, 2161-2200.
45. WOOLFSON, Jonathan. *Padua and the Tudors: English Students in Italy, 1485-1603*, Toronto: University of Toronto Press, 2016.
46. Frühneuzeitliche Ärztebriefe des deutschsprachigen Raums (1500-1700) [online]. Würzburg: Institut für Geschichte der Medizin der Universität Würzburg [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: www.aerztebriefe.de/id/00003233

11. Resumé

This diploma thesis is focused on the contacts of Philip Sidney which he gained during the Grand Tour in the continental Europe. The main purpose is to analyse the contacts in pursuence of two layers, the first based on the geographical classification and the second on the thematic classification. The thesis was strucured into two parts.

The first deals with the historical context of letterwriting in sixteenth century, of phenomenom of traveling and of intellectual networks in general where the *republic of letters* is also included. The second part is concerned of the intellectual circle of Philip Sidney. Firstly, the contacts based on the geographical dividing are analysed. Second part of the analysis is based on the thematic classification structured in two chapters. The aim of the first is to find out which personalities could have had influence on Sidney's pioussness and the second on his interests in natural science, exactly in the fields of medicine or botany in way which the sixteenth-century scientists typically pursued.

It is possible to draw a conclusion that Sidney's confession was influenced by the intellectuals who he had met. They were mostly comprised by Protestants like Zacharius Ursinus, Jakob Monau, Georg Purkircher, Fabian I., count of Hanau-Münzenberg, Wolfgang Zündelin or Michael Slavata. Catholics were also presented in his circle, for example Johann Mathäus Wacker, Lazarus Schwendi or Jean Vulcob. It was reached that his circle comprising Catholics who were broadminded and aiming for the unity of Christendom without using forces. Sidney's interest in the natural science could have been influenced by the intellectuals acting at the Court of Empror Maxmillian II. He had been introduced for example to Johannes Crato, Carolus Clusios, Tadeáš Hájek, Tomáš Jordan or Goerg Purkircher, all the friends of Hubert Languet.

The conclusion of the thesis is that Hubert Languet was the most influential person in his circle who had introduced him to other influential personalities and that the Grand Tour in the central Europe had also a great impact on Sidney's circle of friends and his iterests in politics, confession problems or natural science.